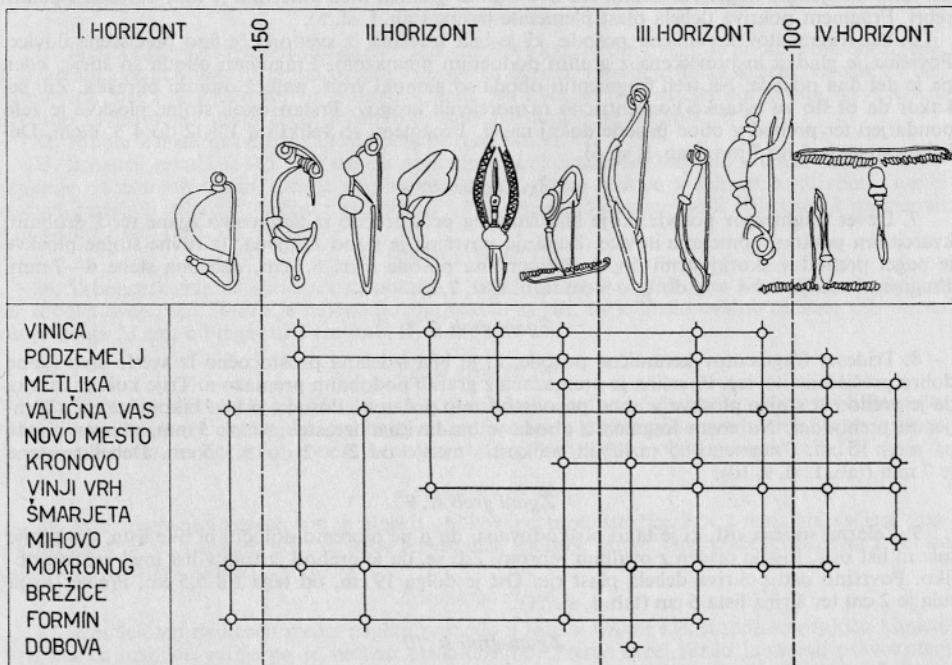

ŽGANO SREDNJELATENSKO GROBIŠČE V METLIKI

VINKO ŠRIBAR

Narodni muzej, Ljubljana

Pri strojnem izkopu temeljev za novo šolo na »Pungartu« v Metliki so leta 1965 zadeli na žgane latenske grobove. Zaradi pomanjkanja časa in finančnih sredstev Belokranjski muzej v Metliki ni mogel organizirati sistematskega raziskovanja. Zadovoljiti smo se morali le s spremljanjem izkopa strojev ter z občasnimi dokaj omejenimi posegi. Od 64 pokopov, kolikor jih je bilo mogoče ugotoviti, smo rešili najdbe iz 37 grobnih celot ter nekaj posameznih najdb iz uničenih toda nelociranih grobov. Najdiščne okoliščine smo lahko opa-

Časovna razpredelnica

zovali samo pri grobu št. 50. Grobne jame so bile praviloma vkopane v plast ilovice, in sicer v globinah od 0,5 do 2,8 m pod današnjo površino. Grobišče je na parceli št. 1696/1, kat. občina Metlika. To je del najnižje ležeče terase na SZ pobočju hriba »Veselice« nad Metliko. Terasa je naravna, ostre robove je dobila zaradi poljedelske obdelave. Grobovi s plitvimi vkopi so na notranjem delu terase, z globokimi pa na zunanjem delu. Razlago za različne globine grobov moramo iskati v kasnejšem odlaganju erodiranega gradiva ob zunanjem robu terase, in ne v namernem globljem izkopu grobnih jam (glej situacijo).

Ohranjene grobne celote imajo številke v takem zaporedju, kot smo označili vsako novo odkrito grobno jamo.

Pregled najdb v ohranjenih grobnih celotah:

Žgani grob št. 2

1. Peresovina z enajstimi navoji iz bronaste žice, skoraj zanesljivo del fibule. Žico pokriva debela plast plemenite patine. Premer žice je 2 mm, navoja 7 mm, njena dolžina pa 3 cm (tab. I, sl. 1).

2. Košček bronaste žice, ki je na enem koncu koničast. Površino pokriva debela plast plemenite patine. Najbrž gre za sestavni del igle uničene fibule, ki jo omenjamo pod 1. Dolžina žice je 40 mm premer 3 mm (tab. I, sl. 2).

3. Bikonično vretence, izdelano iz svetlo rdeče fino prečiščene ilovice. Premer je 35 mm, višina 25 mm (tab. I, sl. 3).

Žgani grob št. 5

4. Vrblolistna železna sulična ost z rombično ojačanim rebrom. List in tul sta zelo poškodovana. Površino pokriva debela plast rje. Ost je dolga 24 cm, od tega tul 10 cm. Premer tula je 2 cm, širina lista 3,5 cm (tab. I, sl. 4).

5. Fragment vlite bronaste fibule, ki je bila izdelana po srednjelatenski shemi. Ohranjen je le del loka z objemko noge. Na slednji sta dva ovalna gumba, med katerima je lok, okrašen s petimi rebri. Fragment pokriva debela plast plemenite patine (tab. I, sl. 5).

6. Pet fragmentov keramične posode, ki je bila izdelana iz svetlordeče fino prečiščene ilovice. Površina je gladka in prevlečena z grafitu podobnim premazom. Fragmenti oboda so štirje, eden pa je del dna posode. Na treh fragmentih oboda so globoki vrezi, najbrž ostanki okraska. Zdi se, kakor da bi šlo za ostanke koncentrično razporejenih krogov. Prstan okoli stojne ploskve je zelo poudarjen ter prehod v obod posode dokaj nagel. Fragmenti so veliki od 1×2 do 4×6 cm. Debelina stene je 5 do 7 mm (tab. I, sl. 6).

Žgani grob št. 6

7. Devet fragmentov posode, ki je bila izdelana prostoročno iz temnosivo žgane ter z drobnim kvarcitnim peskom pomešane ilovice. Zunanja površina je slabo zglajena. Iz ravne stojne ploskve je nagel prehod v skoraj strmi obod. Premer dna posode meri 6,5 cm, debelina stene 6—7 mm. Fragmenti merijo od 4×4 do 8×9 cm (tab. I, sl. 7, 8).

Žgani grob št. 8

8. Trideset fragmentov keramične posode, ki je bila izdelana prostoročno iz svetlo sivo žgane dobro prečiščene ilovice. Površina je premazana z grafitu podobnim premazom. Trije koščki kažejo, da je prehod iz stojne ploskve v obod posode bil zelo počasen. Posoda je bila bikonična ter z lomljenim prehodom. Na enem fragmentu oboda je bradavičast izrastek, visok 5 mm, premer oboda pa meri 15 cm. Fragmenti so različnih velikosti; merijo od 2×2 do 5×5 cm. Debelina stene je 7 mm (tab. I, sl. 9, 10).

Žgani grob št. 9

9. Železna sulična ost, ki je tako poškodovana, da ji ne moremo določiti oblike lista, dimenzije tula in list osti. List je ojačen z ovalnim rebrom. Zdi se, da je prehod iz tula v list imel srčasto obliko. Površino osti pokriva debela plast rje. Ost je dolga 19 cm, od tega tul 5,5 cm. Premer ustja tula je 2 cm ter širina lista 5 cm (tab. I, sl. 11).

Žgani grob št. 10

10. Širokolistna železna sulična ost, ojačena z ovalnim rebrom. Na prehodu iz tula je list zelo širok ter s polkrožno osnovo. Manjkata obe rezili ter ustje tula. Vso površino pokriva debela plast

rje. Ost je dolga 32 cm, od tega tul 10 cm. Premer tula je 22 cm, širina lista v osnovi pa okoli 60 cm (tab. II, sl. 1).

11. Dva in dvajset fragmentov posode, ki je bila izdelana prostoročno iz dobro prečiščene temno-sivo žgane ilovice. Zunanja površina je prevlečena s temnim, grafitu podobnim premazom. Stojna ploskev je ravna, z usločenim prehodom v obod, ki ima velik premer. Fragmenti merijo od 3×4 do 6×10 cm (tab. II, sl. 2).

Žgani grob št. 12

12. Vlita bronasta fibula, izdelana po srednjelatenski shemi z dokaj visokim široko oblikovanim lokom. Objemka na nogi je okrašena s tremi plastičnimi rebri. Na nogi sta še dva trikratno profilirana gumba. Peresovina je samostrelna in ima 14 navojev, dolgih 5 cm. Površino pokriva debela plast divje patine. Fibula je dolga 6 cm, lok je visok 1,5 cm, debelina žice pa je 7 mm (tab. II, sl. 3).

Žgani grob št. 15

16. Fragment peresovine (samostrelne) iz bronaste žice, ki ima premer 2 mm. Premer navoja je 7 mm. Žico pokriva debela plast plemenite patine (tab. II, sl. 5).

17. Pet fragmentov oboda posode, ki je bila izdelana prostoročno iz rdeče žgane, fino prečiščene ter z drobnim peskom pomešane ilovice. Obe površini sta izdelani zelo grobo in slabo zglatjeni. Fragmenti merijo od 3×2 do 6×4 cm.

Žgani grob št. 17

18. Zelo poškodovana železna sulična ost. Obliko lista nismo mogli določiti. Rebro je imelo ovalen prerez. Cela površina je pokrita z debelo plastjo rje. Ost meri 29 cm, od tega tul 6 cm (tab. II, sl. 8).

Žgani grob št. 20

19. Vrbolistna železna sulična ost, ki je zelo poškodovana. Rebro je le rahlo poudarjeno. Površino pokriva debela plast rje. Ost je dolga 24 cm, od tega tul 8 cm (tab. I, II, sl. 1).

20. Zelo poškodovana železna sulična ost z ovalnim rebrom. Manjkajo začetek tula in robova obeh rezil. Ost meri 22 cm, od tega tul 10 cm (tab. III, sl. 2).

Žgani grob št. 22

21. Fibula tipa »Ornavasso«, izdelana iz srebrne žice s premerom 2 mm. Je popolnoma ohranjena, le površina žice je pokrita s tanko plastjo srebrovega oksida. Fibula je dolga 6,5 cm, visoka 1,7 cm. Peresovina ima 2×8 navojev in je dolga 4,5 cm. Na loku so trije razčlenjeni gumbi: prvi je nad trikotno zavito nogo, drugi pred objemko in tretji na sami objemki (tab. II, sl. 3).

22. Fibula z enakim opisom kakor pod 21 (tab. III, sl. 4).

23. Bronasti gumbi iz 0,5 mm debele pločevine, oblikovani skodeličasto s tanko zanko za zapenjanje na notranji strani. Ohišje gumba je skupaj z zanko nastalo z enkratnim ulivom. Gumbi so dveh različnih velikosti: 4 kosi s premerom 7,2 in višino 4,5 mm ter okoli 100 kosov s premerom 4 in višino 3 mm (tab. III, sl. 10).

Žgani grob št. 23

24. Vrbolistna železna sulična ost, pokrita z debelo plastjo rje. Manjka skoraj cel tul, konica ter robova dveh rezil. Rebro je močno poudarjeno in se zdi, da je imelo ovalno obliko. Ohranjena ost je dolga 23 cm, od tega tul 5 cm (tab. II, sl. 5).

Žgani grob št. 24

25. 27 fragmentov večje posode, ki je bila izdelana iz temno rdeče žgane dobro prečiščene ilovice. Obe površini (tj. notranja in zunanja) sta premazani z grafitu podobno barvo. Stojna ploskev je ravna, z rahlo poudarjenim robom in skoraj strmim prehodom v obod posode (tab. III, sl. 6, 7).

Žgani grob št. 25

26. Dva fragmenta peresovine iz plosko oblikovane bronaste žice 2×1 mm. Na večjem fragmentu je 14 in na manjšem po 7 navojev ter ostanek spodnje zanke. Oba kosa sta pokrita z debelo plastjo divje patine (tab. III, sl. 8, 9).

Žgani grob št. 28

27. Zvit železen dvorezen meč z naglim prehodom lista v trn ter s postopno se ožajočo konico. Vrh konice manjka, rezilo pa je večkrat poškodovano. Prerez skozi rezilo je skoraj pravokoten. Meč je zvit v spiralo z dvema zavojema. Ohranjeni meč je dolg okoli 90 cm, pred prehodom v trn pa širok 4,5 cm. Trn je dolg 12 cm (tab. IV, sl. 1).

28. Vrbolistna železna sulična ost z ovalnim, rahlo poudarjenim rebrom. Manjka začetek tula in vrh osti, poškodovana sta tudi oba robova rezila. Ohranjena ost je dolga 34 cm, od tega tul 8 cm. Največja širina osti je okoli 5 cm. Cela površina osti je pokrita z debelo plastjo rje (tab. IV, sl. 2).

29. 5 fragmentov železne nožnice za meč pod št. 27. Kosi merijo od 3×3 do $9 \times 4,5$ cm. Robova nožnice sta vzporedna ter nekoliko poudarjena. Pločevina med obema robovoma je nekoliko napeta. Debelina pločevine je 2,5 mm. Površina je pokrita z debelo plastjo rje (tab. IV, sl. 3).

30. Železen obroček z dokaj neravno površino. Premer je 50 cm, prerez pa 10 mm. Površino pokriva debela plast rje (tab. IV, sl. 4).

Žgani grob št. 30

31. Fragmentirana železna sulična ost, verjetno vrbolistne oblike, pokrita z debelo plastjo rje. Ohranjen je samo gornji del osti. Rebro je bilo verjetno rombično. Ost je dolga 13,5 cm, spodnji del je širok okoli 3 cm (tab. IV, sl. 5).

32. Trije fragmenti oboda posode, ki je bila izdelana iz svetlo rdeče žgane, fino prečiščene ilovice. Površina je pokrita s črnim, grafitu podobnim premazom. Fragmenti merijo $2 \times 3,2$, 5×4 cm. Debelina stene je 8 mm (tab. IV, sl. 6).

Žgani grob št. 32

33. Dolga vrbolistna železna sulična ost, ojačena z rombičnim rebrom. Manjka konica, robova rezila ter večji del tula. Površino pokriva debela plast rje. Ohranjena ost je dolga 38 cm, od tega tul 7 cm. Širina je 5 do 6 cm, debelina rebra 8 mm (tab. IV, sl. 7).

34. Fragment nekega predmeta, ki je bil izdelan iz železne pločevine, debele 2 mm. Površina je pokrita s plastjo rje ter s sledovi ognja. En rob je raven, drugi pa ima nepravilen prelom. Na enem koncu je videti trapezoiden zaključek. Predmet je upognjen, obe strani pa sta speti z dvema zakovicama. Ohranjeni kos meri 8×10 cm. Prostor med obema glavicama zakovic oziroma obema pločevinama meri 7 mm. Funkcijo predmeta še ni možno zanesljivo določiti (tab. IV, sl. 8).

Žgani grob št. 34

35. Širokolistna železna sulična ost z rahlo poudarjenim ovalnim rebrom. Površina je pokrita z debelo plastjo rje. Rahlo je poškodovan vrh ter na enem kraju rob rezila. Ost je dolga 25 cm, od tega tul 9 cm. Prehod iz tula v list in lista v konico je postopen. Na najširšem delu je ost široka 5,5 cm. Premer tula ob ustju je 2,2 cm (tab. V, sl. 1).

36. Pet fragmentov posode, ki je bila izdelana iz svetlo rdeče žgane, dobro prečiščene ilovice. Na površini, ki je zelo groba, so sledovi metličastega okraševanja. Kosi so veliki od 2×3 do 6×5 cm (tab. V, sl. 2).

Žgani grob št. 35

37. Vrbolistna železna sulična ost z rahlo poudarjenim rebrom. Manjka vrh osti, poškodovan pa je tul ter oba robova rezila. Površina je pokrita z debelo plastjo železne rje. Ohranjena ost je dolga 20 cm, od tega tul 7 cm, širina rezila na prehodu iz tula je 3 cm, najmanjši premer tula pa je 1,5 cm; debelina lista je 3 mm (tab. V, sl. 3).

38. Fragment sulične osti nedoločljive oblike je pokrit z debelo plastjo rje. Ohranjena ost je dolga 15 cm, od tega tul 7 cm. Od prvotnih mer je ohranjen še premer tula na prehodu v list, ki meri 1 cm ter debelina ovalnega rebra, ki znaša 0,7 cm (tab. V, sl. 4).

Žgani grob št. 37

39. Vrbolistna železna sulična ost z rahlo poudarjenim rebrom. Manjka večji del tula, ter vrh osti, poškodovana pa sta oba robova rezila. Površina je pokrita z debelo plastjo rje. Ohranjena ost je dolga 23 cm, od tega tul 4,5 cm. Od prvotnih mer je ohranjena le debelina rebra, ki znaša 0,5 cm (tab. V, sl. 5).

40. Fragment nekega železnega predmeta, pokrit z debelo plastjo rje. Vsi robovi so lomljeni. Gre verjetno za konico sulične osti ali vrh bojnega noža. Fragment je dolg 7 cm, širok, 28 cm, debel 0,4 cm (tab. V, sl. 6).

41. Devet fragmentov oboda ter dva koščka dna keramične posode, ki je bila izdelana prostoročno iz črno svetlo rdeče žgane, fino prečiščene ter s kvarcitnim peskom pomešane ilovice. Površini sta lepo zglateni. Posoda je bila srednje velika ter z naglim prehodom iz dna v obod. Fragmenti merijo od 3×3 do 5×3 cm, debelina stene 1 cm (tab. V, sl. 7).

Žgani grob št. 39

42. Pet fragmentov dna in sedem kosov oboda keramične posode, ki je bila izdelana prostoročno iz svetlo rdeče žgane, fino prečiščene ter z redkimi zrni kremenčevega peska pomešane ilovice. Obe

površini sta slabo zglajeni. Premer dna meri okoli 12 cm, stane je debela do 12 mm. Koščki so različnih velikosti in merijo od 2×3 do 6×8 cm.

Žgani grob št. 44

43. Trije kosi železnega dvoreznega meča: 1. Poškodovana konica meča. Fragment pokriva debela plast rje. Dolg je 14, širok na prehodu v konico okoli 4 ter debel okoli 0,6 cm (tab. VI, sl. 1). 2. Poškodovani gornji del meča z ohranjenim zvončastim prehodom v trn. Kos je dolg 18 cm, od tega prehod v trn 5 cm. Rezilo je široko 4,2 in debelo 0,7 cm. Površina je pokrita z debelo plastjo rje (tab. VI, sl. 2). 3. Kos gornjega dela nožnice z deloma ohranjenim zvončastim zaključkom. Nožnica je izdelana iz železne pločevine, debele 1,5 mm. V celoti je ohranjena ataša, ki je z dvema zakovicama pritrjena na nožnico. Osrednji del ataše je pravokoten, oba dela z zakovicami pa imata nepravilno ovalno obliko. Površino fragmenta nožnice pokriva tanka plast rje. Fragment je dolg 5,5, širok 4,5 cm. Ataša je dolga 5 in široka 2,8 cm (tab. VI, sl. 3).
fibule (tab. VI, sl. 6).

44. Železen bojni nož z ravnim hrbtom in navzdol zavihanim ročajem, ki ima na koncu ovalno oblikovani obroček. Prehod ročaja v rezilo je usločen. Rezilo in njegov prerez imata trikotno obliko. Manjka konica noža. Nož je dolg 29 cm, od tega ročaj 10 cm. Rezilo je široko 5 cm, na hrbtu debelo 0,5 cm. Površina je pokrita z debelo plastjo rje (tab. VI, sl. 4).

Žgani grob št. 45

45. Vrbolistna železna sulična ost s fragmentiranim tulom ter rahlo poudarjenim rebrom. Površina je pokrita z debelo plastjo rje. Ost je dolga 21 cm od tega list 11 cm. Ost je široka 3,8, debela 0,8 cm (tab. VI, sl. 5).

Žgani grob št. 46

46. Dva fragmenta tula železne sulične osti, nedoločljive oblike. Popolnoma je ohranjeno ustje tula. Tul meri 8 cm; premer ustja 2,8 cm, premer tanjšega dela 1,9 cm. Površina obeh kosov je pokrita z debelo plastjo rje (tab. VI, sl. 8).

Žgani grob št. 47

47. Spirala z osmimi navoji in spodnjo zanko iz bronaste žice, ki je pokrita z debelo plastjo divje patine. Premer navoja je 8 mm, žice 2,5 mm. Po vsej verjetnosti gre za ostanek peresovine neke fibule (tab. VI, sl. 6).

48. Več fragmentov oboda ter dna neke večje bikonične keramične posode, izdelane prostoročno iz temnosivo žgane fino pripravljene ilovice. Stene posode so porozne in slabo zglajene. Prehod iz dna v obod je zelo postopen, fragment največjega oboda pa kaže nagel prehod iz spodnjega v gornji del posode. Kosi merijo od 4×2 do 8×7 cm (tab. VI, sl. 7).

Žgani grob št. 48

49. Železen dvorezen meč z rahlo poudarjenim rebrom. Prehod iz rezila v trn je zvončast, v konico pa zelo kratek. Prerez skozi trn je pravokoten. Na začetku trna je trakast odtis, širok 1 cm. Meč je dolg 72,5 cm, od tega ima trn 12 cm in je širok 4,2 cm, debel 0,6 cm. Vrh trna kakor tudi oba robova rezila so deloma poškodovani. Površina meča je pokrita z debelo plastjo rje. (tab. VII, sl. 1).

50. Gibljiva veriga za obešanje meča, sestavljena iz sedmih členov, ki so izdelani iz trakasto kovanega železa. Posamezni členi imajo obliko dvakrat uvite osmice. Veriga je zaključena. Na enem koncu verige je zanka, nasprotni zaključek pa manjka. Veriga je dolga okoli 20 cm. Širina členov je do 1,2 cm. Posamezni členi so dolgi do 3,2 cm. Površina verige je pokrita z debelo plastjo rje (tab. VII, sl. 2).

51. Širokolistna železna sulična ost z močno poudarjenim rombičnim rebrom. Manjka skoraj ves tul in začetek lista. Površina je pokrita z debelo plastjo rje. Ost je dolga 31, široka 6 cm. Rebri so debeli 8 mm (tab. VII, sl. 3).

Žgani grob št. 49

52. Vrbolistna železna sulična ost. Robova rezila sta skoraj popolnoma uničena. Površina je pokrita z debelo plastjo rje. Danes je ost dolga 24,5 cm, od tega tul 9 cm. Premer ustja tula je 2,1 cm. Ojačani srednji del lista je debel 0,7 cm (tab. VII, sl. 4).

53. Kos železne pločevine z lomljenimi robovi, najbrž fragment ščitne grbe. Površina je pokrita z debelo plastjo rje. Velikost $9 \times 7 \times 0,3$ cm (tab. VII, sl. 5).

Žgani grob št. 50

Grobna jama nepravilne štirikotne oblike s površino okoli 1 m² je bila vkopana v sterilno ilovico. Dno je bilo okoli 1 m pod današnjo površino. V severnem delu jame je stala žara, ob njej pa je ležala sulična ost s konico, obrnjeno proti središču jame. Ost je bila položena v grob brez toporišča. Južni in severni del grobne jame je bil deloma omejen s kamnitimi ploščami, velikimi od 10 × 10 do 30 × 50 cm, ki se deloma prekrivajo. V vzhodnem vogalu jame je površina 20 × 30 cm, na kateri je žganina delno prekrita z dvema ploščama (tab. VIII, sl. 1).

54. Žara bikonične oblike, z ravno stojno ploskvijo in zelo počasnim prehodom iz oboda v ramena ter v nizek cilindrični vrat. Izdelana je iz oranžno žgane dobro prečiščene ilovice. Površina je gladka in prvotno prevlečena z nekim temnim premazom. Ustje manjka. Premer dna je 12,5, premer največjega oboda 19, premer vratu 12 ter ohranjena višina posode 19 cm. Te dimenzije je bilo mogoče izmeriti predvsem zaradi ilovnatega čepa, ki se je izoblikoval v notranjosti posode (tab. VIII, sl. 2).

55. Vrbolestna železna sulična ost z rahlo poudarjenim rebrom. Deloma sta poškodovani konca in ustje tula. Površina je pokrita z debelo plastjo rje. Ost je dolga 25 cm, od tega tul 9 cm. Tul meri ob ustju 2,4, ob prehodu v list pa 1,3 cm. Širina lista je 3,6, debelina rebra 6,5 cm (tab. VIII, sl. 3).

Žgani grob št. 51

Za grob smo označili površino okoli 4 m², ki je skoraj v celoti bila pokrita z velikimi kosi oglja. Med ogljem so ležali keramični fragmenti, poogleneli koščki človeških kosti, dve poškodovani fibuli ter košček steklene zapestnice. »Grobna jama« je bila vkopana v ilovico ter okoli enega metra pod današnjo površino. Robov izkopa za »grobno jamo« nismo mogli ugotoviti. »Grobna jama« je v narekovanju, ker ne vemo, ali je termin za objekt oziroma najdbo pravilen. Izven vsakega dvoma je, da je na tem mestu pokopnik bil sežgan. Pomanjkanje opisov načina pokopavanja pri grobovih z enakim ali sorodnim gradivom v ožji in širši metliški okolici, kakor tudi v ostali Sloveniji in obmejnih krajih Hrvaške, nam onemogoča primerjanje.

56. Najdeno je bilo 28 keramičnih fragmentov, ki pripadajo najmanj petim posodam:

56/1. Pet kosov oboda posode, ki je bila izdelana prostoročno iz grobo pripravljene svetlo rdeče žgane ilovice. Sodeč po ploskovitosti sorazmerno velikih fragmentov ter zaradi njihove debeline lahko trdimo, da je posoda bila velika. Na enem fragmentu je bradavičast izrastek. Fragmenti merijo od 5,5 × 3 do 7 × 5 cm. Debelina stene 1,3 cm (tab. VIII, sl. 4).

56/2. Sedem fragmentov posode, ki je bila izdelana prostoročno iz sivo rdeče žgane, z drobnim peskom pomešane ilovice. Fragmenti merijo od 2,7 × 2 do 6,7 × 5 cm, debelina je 1 cm.

56/3. 12 fragmentov posode, ki je bila izdelana prostoročno iz temno rdeče žgane, z drobnim peskom pomešane ilovice. Razen enega fragmenta, ki kaže na usločeno dno, ter nagel prehod v obod, so ostalo deli oboda, ki kažejo zelo velik premer. Fragmenti merijo od 2 × 2 do 4 × 5 cm; debelina stene je 0,8 cm.

56/4. Trije fragmenti oboda posode, ki je bila izdelana na lončarskem vretenu iz fino prečiščene svetlo rdeče žgane ilovice. Površini sta lepo zglajeni. Na enem kosu, ki bi utegnil biti prehod iz ramen v vrat posode, je nizko rebro. Fragmenti merijo od 6 × 3 × 0,8 cm, 5,5 × 3 × 0,8 cm ter 4,5 × 4 × 0,3 cm.

56/5. Fragmenti posode, ki je bila izdelana prostoročno iz temno sivo žgane, fino prečiščene ilovice. Na zunanji strani je nakazano plastično rebro. Velikost 7 × 4,5 × 0,7 cm.

56/6. Žara, izdelana iz oranžno žgane, fino prečiščene ilovice. Površina je zglajena in prevlečena z zelo temnim premazom. Ohranjen je samo spodnji del, manjkajoče je uničil buldožer. Prehod iz rahlo usločene stojne ploskve v obod je postopen. Premer dna je 8 cm, višina ohranjenega dela je 11, debelina stene 0,7 cm (tab. VIII, sl. 8).

56/7. Segment profilirane zapestnice, izdelane iz prozornega stekla. Na notranji strani je debel temno rumen premaz. Zapestnica je široka 2,7 cm, visoka 1,3 cm; dolžina segmenta je 2 cm (tab. VIII, sl. 5).

56/8. Fibula, izdelana po srednjelatenski shemi iz bronaste žice. Peresovina ima 4 navoje in zgornjo zanko. Noga in igla sta poškodovani. Površino pokriva debela plast divje patine. Fibula je dolga 10,5 cm, lok pa je visok 2,8 cm; premer navojev na peresovini je 1,5, premer žice 0,25 cm (tab. VIII, sl. 6).

56/9. Del loka fibule, ki je bil izdelana po srednjelatenski shemi z dvostrano peresovino, verjetno s 6 navoji. Površino pokriva debela plast divje patine. Fragment je dolg 3,5 cm, od tega peresovina s premerom navojev 0,9 in premerom žice 0,2 cm (tab. VIII, sl. 7).

Žgani grob št. 52

57. Vrbolistna železna sulična ost z rahlo poudarjenim rebrom. Poškodovani sta obe rezili in konica. Površina je zelo razjedena ter pokrita z debelo plastjo rje. Danes je ost dolga 28 cm, od tega tul 10 cm; premer tula na ustju meri 2 cm, na prehodu v list pa 1,2 cm. Širina lista je okoli 6, debelina rebra 0,6 cm (tab. IX, sl. 1).

Žgani grob št. 53

58. Dolgolistna železna sulična ost z močno poudarjenim rombičnim rebrom. Konica in rezilo sta močno poškodovana. Površino pokriva debela plast rje. Ost je dolga 37 cm, od tega tul 9,5 cm. Premer tula ob ustju je okoli 2 cm, debelina rebra 1,4 cm (tab. IX, sl. 2).

59. Fibula iz bronaste žice, izdelana po srednjelatenski shemi z gumbom na nogi. Peresovina je samostrelna z 12 navoji in spodnjo zanko. Del igle manjka, noga pa je bila pri izkopu poškodovana. Površino pokriva debela plast divje patine. Fibula je dolga 12,5, višina pri gumbu 2 cm. Peresovina je dolga 3,8 cm, premer žice 0,25 cm (tab. IX, sl. 3).

Žgani grob št. 55

60. Fibula, izdelana po srednjelatenski shemi iz kovane železne žice. Manjka igla in del peresovine. Površina je pokrita z debelo plastjo rje. Pri izkopu je bila fibula delno poškodovana. Dolžina loka je 9 cm, višina 2 cm. Debelina žice pri gumbu je 0,4 cm. Premer navoja je 1 cm (tab. IX, sl. 4).

Žgani grob št. 57

61. Železna sulična ost z močno poudarjenim rombičnim rebrom. Manjka večji del rezila. Površino pokriva debela plast rje. Ost je dolga 21,5 od tega tul 8,5 cm. Premer tula ob ustju je 2,3, ob prehodu v list pa 1,5 cm. Debelina rebra je 1 cm (tab. IX, sl. 5).

62. Fragment vlite bronaste fibule: širokolistni lok z nazaj zavahano zakovičeno nogo, na kateri sta dva gumba. Prvi je ovalen in okrašen z vrezanim enakostraničnim trikotnikom; drugi gumb je okrogel ter okrašen s tremi vrezanimi koncentričnimi krogi. Fibulo pokriva debela plast divje patine. Fibula je dolga 6,5 cm, visoka 2 cm (tab. IX, sl. 6).

Žgani grob št. 58

63. Širokolistna železna sulična ost z rahlo poudarjenim rebrom. Poškodovano je ustje tula ter mestoma površina rezila. Konica je ohranila skoraj v celoti svojo prvotno gladko površino. Ost je dolga 34,5 cm, široka 5 cm. Premer tula pred prehodom v list je 1,1 cm, debelina rebra 0,6 cm (tab. X, sl. 1).

Žgani grob št. 62 — brez slikovnega gradiva

64. Trije fragmenti žare, ki je bila izdelana prostoročno iz rdeče žgane, z drobnim peskom pomešane ilovice. Stene posode so zelo gladke in prevlečene z nekim zelo temnim premazom. Fragmenti so veliki $2,5 \times 1,8$, $3 \times 2,5$ in 4×3 cm, debelina 1 cm.

Žgani grob št. 63

65. 19 kosov oboda in dva fragmenta ustja žare, ki je bila izdelana prostoročno iz svetlo rdeče žgane ilovice. Stene posode so lepo zglajene in prevlečene z nekim temnim premazom. Kosi oboda nakazujejo zelo velik polmer. Vrat je zelo nizek ter prehaja v rahlo navzven zavahano ustje. Premer ustja je meril okoli 18 cm. Fragmenti merijo od 2×3 do 5×8 cm, debelina stene 0,8 cm (tab. X, sl. 2, 3, 4).

Žgani grob št. 64

66. 16 keramičnih fragmentov, ki sodijo vsaj k dvema posodama.

66/1. Trije fragmenti posode, ki je bila izdelana prostoročno iz oranžno rdeče slabo preparirane in porozno žgane ilovice. Stene so bile slabo zglajene. Fragmenti merijo 3×2 , $5,5 \times 4$ in 5×3 cm, debelina sten je 1,5 cm.

66/2. 12 kosov oboda posode z velikim polmerom, ki je bila izdelana iz oranžno žgane, fino prečiščene ilovice. Stene so lepo zglajene. Koščki so različnih velikosti, merijo od 2×3 do 8×5 cm.

66/3. Fragment dvojno profiliranega ročaja z enako fakturo materiala kakor so ga imeli kosi posode, ki smo jih pravkar opisali. Fragment je dolg 3 cm, ročaj je bil širok 2 in debel 1,5 cm.

67. Vrbolistna železna sulična ost z rahlo poudarjenim rebrom. Rezilo osti, konica in ustje tula so poškodovani. Vsa površina je pokrita z debelo plastjo rje. Danes je ost dolga 24 cm, od tega tul 8,5 cm. Premer tula ob ustju je okoli 2,1 ter na prehodu v list 1,3 cm (tab. X, sl. 5).

68. Okov v obliki črke »S« iz kovanega železnega traku, širina 0,5 cm, dolžina okova 4 cm. Površino je mestoma napadla rja (tab. X, sl. 6).

69. Fragment nekega predmeta, ki je bil izdelan iz kovanega železnega traku, širina 0,5, debelina 0,15 cm. Fragment je dvakrat ukrivljen in se zdi, kakor da gre za kos okova. Dolžina 6 cm (tab. X, sl. 7).

70. Dva kovana železna žeblja s štirikotnim prerezom. Oba sta ukrivljena in zarjavela. Prvi je dolg 4,8 ter debel 0,4 mm. Drugi je dolg okoli 6,5 in debel 0,2 cm (tab. X, sl. 8, 9).

Sporadične najdbe — najbrž iz uničenih vendar neregistriranih grobnih celot

71. 15 fragmentov posode, ki je bila izdelana prostoročno iz oranžno žgane, fino prečiščene ilovice. Površina je gladka in prevlečena z nekim zelo temnim premazom. Fragmenti sodijo k posodi, ki je imela dokaj velik premer največjega oboda. Koščki merijo od 2×2 do $2,5 \times 3,5$ cm.

72. Štirje fragmenti posode, ki je bila izdelana na lončarskem vretenu iz svetlo sivo žgane, fino prečiščene ilovice. Površina je gladka in prevlečena z nekim temno sivim premazom. Posoda je imela najbrž dokaj velik premer. Fragmenti merijo od $3,5 \times 1,5$ do $3,5 \times 3,5$ cm.

73. Fragment dna posode, ki je bila izdelana prostoročno iz temno sivo porozno žgane ilovice. Zunanja površina je bila obdelana dokaj grobo. Kos meri 5×2 cm.

74. Fibula, izdelana iz bronaste žice po srednjelatski shemi. Peresovina ima štiri navoje z zanko odzgoraj na notranji strani loka. Notranja stran loka je rahlo sploščena. Fibula je dolga 6, lok je visok 1,5, premer peresovine je 0,7, debelina žice je 0,15 cm (tab. XI, sl. 8).

75. Vlita bronasta fibula, izdelana po srednjelatski shemi. Manjka večji del noge in igle. Na ohranjenem delu noge so trije gumbasti okraski. Vmesni prostor je okrašen s prečnimi rebri. Lok je ploščat ter ima obliko enakostraničnega trikotnika. Peresovina je samostrelna z 20 navoji in zanko na zunanji strani spodaj. Ohranjeni del fibule je dolg 4, peresovina 6,5, premer navojev 0,6 cm. Površino fibule pokriva debela plast plemenite patine (tab. XI, sl. 5).

76. Dva fragmenta peresovine z 11 navoji iz bronaste žice s polkroglim prerezom. Oba fragmenta sta močno patinirana. Skupna dolžina je 3 cm; premer navoja je 0,8 cm, širina žice 0,25 cm (tab. XI, sl. 6).

77. Zvita igla iz bronaste žice. Površino pokriva plast plemenite patine. Igla je dolga okoli 8,5 cm, premer pa 0,4 cm (tab. XI, sl. 11).

78. Dva člena bronaste verige, ki je sestavljena iz profiliranih vlitih osmic in obročkov, zviti iz žice ovalnega prereza. Površina je pokrita z divjo patino. »Osmice« so dolge 3 cm, široke 0,75 cm in debele 0,8 cm. Premer obročka je 2,2 cm, premer žice pa okoli 0,4 cm (tab. XI, sl. 10).

79. Pinceta iz bronaste pločevine. Spodnja konca sta lopatasto razširjena. Z notranje strani pregiba je vložek za boljše vzmetenje. Po sredi ozkega dela pincete teče plitvo vrezana črta. Ena lopatica je odlomljena. Površino pokriva debela plast divje patine. Dolga je 9,5 cm, široka na ožjem delu 0,5 cm, na širšem pa 1,8 cm (tab. XI, sl. 17).

80. Širokolistna železna sulična ost z močno poudarjenim ovalnim rebrom. Manjka ves gornji del osti. Površina je gladka in le deloma zarjavela. Ost je dolga 25 cm, od tega tul 5 cm, široka je 6,5 cm, debelina rebra je 0,7 cm, premer ustja tula pa 2,4 cm (tab. XI, sl. 1).

81. Dolga ozkolistna železna sulična ost z rahlo poudarjenim rombičnim rebrom. Ost je zvita ter ima poškodovani obe rezili. Dolga je okoli 49 cm, od tega tul 13,5 cm; debelina rebra je 1 cm, premer tula ob ustju pa 2 cm. Površino pokriva debela plast rje (tab. XI, sl. 4).

82. Fragment tula železne sulične osti z ohranjenim ustjem. Površino pokriva debela plast rje. Dolžina je 5 cm, premer ustja pa 2 cm.

83. Fragment ustja tula železne sulične osti, zelo zarjavel. Dolžina je 5,5 cm, premer ustja pa okoli 2,5 cm.

84. Fragment rezila železnega meča. Prvotna širina meča je ohranjena samo na enem mestu. Površina je močno razjedena in pokrita z debelo plastjo rje. Fragment je dolg 13 cm, širok 4,3 cm, debelina je 0,6 cm (tab. XI, sl. 9).

85. Železen bojni nož z ravnim hrbtom in navzdol zapognjenim ročajem, ki je okrašen z gumbasto odebelitvijo na sredi ter z obročkom na koncu ročaja. Prehod iz ročaja v rezilo je zelo usločen. Manjka konica, močno pa je poškodovano rezilo in obroček na ročaju. Površina je močno razjedena in pokrita z debelo plastjo rje. Nož je dolg 23 cm, širok pa 5 cm; dolžina ročaja je 9 cm, širina hrpta 0,6 cm, premer obročka na ročaju 2,8 cm in premer gumba 2,5 cm (tab. XI, sl. 2).

86. Okov iz železne pločevine v obliki dvojne črke »T«. Na obeh koncih, ki sta razširjena, sta luknji s premerom 0,5 cm. Srednji del okova je ovalen, medtem ko sta oba razširjena konca ploščata. Površina okova je gladka in le mestoma jo je napadla rja. Dolžina je 14,5 cm, širina srednjega dela 1,5 cm in njegova debelina 0,3 cm; razširjena konca merita $3,8 \times 2 \times 0,2$ cm. Okov predstavlja najbrž ročaj na notranji strani štita oziroma ščitne grbe (tab. XI, sl. 3).

87. Zvit železen dvorezen meč z zvončastim nastavkom na prehodu iz rezila v trn ter z »V« konico. Prerez skozi rezilo ima eliptično, skozi trn pa pravokotno obliko. Površino pokriva debela plast rje. Rezilo je poškodovano. Meč je dolg 80 cm, od tega trn 15 cm. Rezilo je široko 5 cm, debelo pa okoli 0,3 cm (tab. XII, sl. 2).

88. Zvit železen dvorezen meč z zvončastim nastavkom na prehodu v trn, z rombičnim prerezom ter z »U« konico. Trn prehaja v rebro, ki teče do dveh tretjin dolžine meča. Površino pokriva debela plast rje. Na mestu kjer je meč bil zvit, je kasneje počil na dva neenako dolga dela. Meč je dolg 97 cm, od tega trn 14 cm. Rezilo je široko 5,5 cm in debelo 0,5 cm (tab. XII, sl. 1).

89. Fragmentiran zvit železen meč z zvončastim prehodom iz rezila v trn. Rezilo ima eliptičen trn in pravokoten prerez. Tudi fragmenti rezila so zelo poškodovani. Površino pokriva debela plast rje. V sedanjem stanju je meč dolg 66 cm, od tega trn 9 cm. Rezilo je široko 4,5 cm in debelo 0,5 cm (tab. XII, sl. 3).

90. Vogalni del nekega pravokotno oblikovanega predmeta, ki je bil izdelan iz železne pločevine, debele 1 mm. Na površini, ki je deloma pokrita z rjo, so sledovi obdelave. Kos ima obliko nepravilnega trikotnika. Fragment meri 9×9 cm. Ob temu je bil še manjši fragment iz enake pločevine, velik $6 \times 3 \times 0,5$ cm. Najbrž gre za ostanke srednjega dela ščitne grbe.

91. Vrbolistna železna sulična ost z rombično oblikovanim rebrom. Rezili, ustje tula ter konica so poškodovani. Površino pokriva debela plast rje. Ost je dolga 23 cm, od tega tul 8 cm. Širina osti 4 cm, premer tula 2 cm (tab. XII, sl. 5).

92. *H grobu 31.* Rombično oblikovano rebro in del tula železne sulične osti. Površino pokriva debela plast rje. Ost je dolga 28 cm, od tega tul 5 cm. Premer tula je 1,6 cm, debelina rebra 1 cm (tab. XII, sl. 6).

93. *H grobu 46.* Vrbolistna, popolnoma ohranjena železna sulična ost z rahlo poudarjenim rebrom. Površino osti deloma pokriva rja. Ost je dolga 29 cm, od tega tul 12 cm. Premer tula je 2,5 cm, širina osti 5,5 cm in debelina 0,5 cm (tab. XII, sl. 4).

94. Dva koščka železne žice nepravilnega ovalnega prereza, dolga 2,5 cm in 3,5 cm. Površino pokriva debela plast rje.

95. Fragmentirana bikonična posoda, ki je bila izdelana iz grobo prirejene rumenkasto rdeče žgane gline. Premer stojne ploskve je 10 cm, največjega oboda 25 cm, debelina stene 1,4 cm. Obliko vratu in ustja ni mogoče rekonstruirati (tab. XII, sl. 7).

96. Fragmentiran bikonični lonček, najbrž s cilindričnim vratom, izdelan iz temnosive žgane fine prečiščene ilovice, ki je pomešana z drobci sljudovca. Premer dna je 8,5 cm, največjega oboda 16 in vratu 10 cm. Debelina stene je 0,6 cm (tab. XII, sl. 8).

97. Fragmentaren bikoničen lonček s stopničastim prehodom v lijakast vrat in rahlo navzven zavihanim ustjem. Izdelan je iz fine, prečiščene, svetlo rdeče žgane gline. Premer dna je 7,5 cm, največjega oboda okoli 15 cm, vratu 11 cm ter debelina stene 0,6 cm (tab. XII, sl. 9).

TIPOLOGIJA

Na latenskem grobišču na »Pungartu« je prišel na dan naslednji drobni inventar: keramika, fibule, steklena zapestnica, razno železno okovje, meči, verige, deli ščitnih grb, bojni nož, železne sulične osti ter fragmenti bronaste pločevine.

Keramika

Ostanke keramičnih posod smo našli v 9. grobovih ki praviloma pripadajo trem tipom posod: prvi tip ima ravno stojno ploskev, nizko oblikovano nogo, dokaj počasen prehod v najširši obod ter po sorazmerno dobro ohranjeni posodi v grobu 50 sodeč, visok cilindrični vrat z najširšim obodom na polovici višine posode. Taka posoda je bila v grobovih 5, 6 in 50. Poznamo jo iz srednjelatenskih najdišč na panonskem prostoru,¹ z Marofa v Novem mestu,² v dokaj sorodnih izvedbah je znana tudi na Češkoslovaškem.³ Najsorodnejši in časovno najbližji je keramični primerek iz Novega mesta, ki smo ga svoj čas opredelili kot halštatsko dediščino.⁴

Drugi tip posode ima ravno stojno ploskev, nizko prstanasto nogo ter nagel prehod proti največjemu obodu, ki je bil nad polovico višine posode. Ta tip je bil v grobovih 15, 24, 37 in 51. Tipološko je skoraj popolnoma enaka posoda iz Bata na Madžarskem.⁵ Dokaj podoben tip je znan tudi na čeških planih grobiščih.⁶

Tretji tip posode z ravno stojno ploskvijo, ki prehaja naravnost v skoraj pokončen obod, ima situlasto obliko. Ta vrsta keramike je bila v grobovih 34 in 47. Čeprav za omenjene primerke ne poznamo popolnih analogij, jih imamo za derivate tipa št. 2. Situli podobna keramika se praviloma pojavlja komaj v času opidov, tj. najprej v drugi polovici drugega st. pr. n. št.⁷

Fibule

Na Pungartu je bilo najdeno 12 fibul, ki jih delimo v štiri skupine:

1. Fibule tipa ornavasso, ki so bile najdene v grobovih 12, 14, 22, 53 in dve iz uničenih grobnih celot. Popolne analogije najdemo v Kronovem,⁸ Šmarjeti,⁹ v Podzemlju,¹⁰ Mihozem¹¹ ter na raznih najdiščih od Češkoslovaške do sev. Italije.¹²

2. V grobovih 5, 15 in 51 so bili fragmenti fibul, ki jih ne bi mogli zanesljivo rekonstruirati. Zdi se le, da so bile izdelane po srednjelatenski shemi.

3. V tretjo skupino postavljamo fibule, ki so bile v grobovih 51, 55 ter ena v uničeni grobni celoti (tab. XI, sl. 8). To je ena izhodiščnih oblik srednjelatenske fibule iz žice. Noga je pripeta na lok skoraj nad peresovino, ki ima le štiri navoje ter zanko na notranji strani. Najdemo jo skoraj na vseh bližnjih latenskodobnih najdiščih, tako v Šmarjeti,¹³ v Mokronogu,¹⁴ Podzemlju¹⁵ itd.

4. V četrto skupino uvrščamo fibulo iz uničene grobne celote (tab. IX, sl. 6), za katero ne najdemo popolne analogije, toda sodi v skupino srednjelatenskih fibul z rozeto na široki nogi.¹⁶ Ta tip je pri nas najštevilnejši v Vinici.¹⁷ Primerek iz Podzemlja ima nogo pripeto na lok z objemko.¹⁸

Zapestnice

V grobu 51 (tab. VIII, sl. 5) je bil najden fragment zapestnice iz prozornega stekla s tremi rebri in rumenim premazom na notranji strani. Razširjena je po srednji in zahodni Evropi.¹⁹

Meči

Meči so bili v grobovih 28 (tab. IV, sl. 1); 44 (tab. VI, sl. 1, 2); 48 (tab. VII, sl. 1) in štirje meči iz uničenih grobnih celot (tab. XI, sl. 9, tab. XII, sl. 1, 2, 3). Meča iz prvih dveh grobov in meči v tab. XII, sl. 1, 2, 3 so zviti, medtem ko je meč v tretjem grobu raven. Ni nobenega dvoma, da je treba slednjega postaviti v skupino »V« mečev.²⁰ Dolga, počasi se zožujoča konica kaže še vezi z zgodnjelatensko »O« skupino mečev. Tovrsten meč je zelo pogost pri nas, npr. v Mokronogu,²¹ v Forminu,²² kakor tudi drugod po srednjeevropskem prostoru.²³ Meč iz groba 44 (tab. VI, sl. 1, 2) je zelo izrazit predstavnik Mobergove »V« skupine. Zvončasti nastavek in dvojno srčasta ataša le še dodatno potrjujeta to opredelitev.²⁴ V Mokronogu so meči z enakim zvončastim nastavkom in atašo.²⁵ Meč z enako atašo je bil najden tudi na vzhodnem Tirolskem,²⁶ ki ga je Müller-Karpe opredelil kot srednjelatenskega.²⁷ Podobne primere poznamo še na Koroškem,²⁸ v Forminu,²⁹ kjer je bil tudi meč z zvončastim nastavkom.³⁰

Ravni meč iz groba 48 (tab. VII, sl. 1), s kratko konico, zvončastim prehodom v trn ter z verigo iz kovane železne žice s členi, izdelanimi v obliki dvojno zavite osmice, sodi v oblikovni horizont »V« mečev. Meč inv. št. NM. P. 3491 iz Mokronoga ima enako rezilo in okrašeno nožnico. Isto je z meči iz Formina.³¹ Primerjalno gradivo najdemo tudi na Koroškem,³² srčasta ataša na meču iz Förka³³ pa dokazuje, da dosedaj omenjeni trije meči iz Metlike predstavljajo samo tri variante mečev enega časovnega horizonta.

Verige

Za železno verigo iz groba 48 (tab. VII, sl. 2) so analogije v Mokronogu,³⁴ v Valični vasi³⁵ ter v Forminu.³⁶ Tudi bronasta veriga (tab. XI, sl. 10), sestavljena iz obročkov in ležeci

osmici podobnimi veznimi členi, je zastopana med inventarjem na Malencah,³⁷ v Valični vasi.³⁸ Omenja jo tudi Hundyadi na Madžarskem prostoru.³⁹ Skoraj popolnoma enako verigo, ki je bila najdena na skeletnem grobišču v M. Libochovice,⁴⁰ obravnava tudi J. Filip. Opredelil jo je kot ženski uporabno, okrasni predmet, zelo pogost v vsakdanji uporabi srednjelatskega časa.⁴¹

Ščiti

Na »Pungartu« lahko sklepamo o ščitih le po trakastem ročaju na notranji strani ščitne grbe, ki je pripadal uničeni grobni celoti (tab. XI, sl. 3). Vsi dosedaj najdeni ročaji za ščit na najdiščih v neposredni soseščini, npr. v Mokronogu,⁴² v Valični vasi⁴³ in tudi na Forminu⁴⁴ imajo zaobljene robove na razširjenem delu ročaja. Popolnoma enak ročaj, tj. s pravokotno oblikovanim razširjenim delom, poznamo do sedaj le v Pécsu na Madžarskem.⁴⁵ Ščitne grbe v Mokronogu so trakaste,⁴⁶ vendar se pri nekaterih že kaže tendenca prehoda v ovalen oziroma okrogel obod.⁴⁷ Trakaste so praviloma tudi ščitne grbe iz grobišča na Forminu.⁴⁸ Čeprav maloštevilni, sodijo med trakasti tip ščitnih grb tudi skoraj praviloma vsi primerki, najdeni na madžarskem prostoru.⁴⁹ Čeprav ta analiza zajema ščitne grbe samo na najbližjih najdiščih, vendar zadostuje, da tudi na Pungartu domnevamo obstoj trakaste ščitne grbe.

Oslanja se ne samo na pojav ščitnih grb na češkoslovaškem prostoru, J. Filip dopušča mokronog, da so ščitne grbe te vrste rabili do 1. st. pr. n. št.⁵⁰

Na Pungartu je bil najden samo en bojni nož (tab. XI, sl. 2). To je tip z upognjenim ročajem, z obročkoma na koncu in močno profiliranim gumbom pred prehodom v rezilo, ki je na panonskem prostoru zelo pogost na prehodu iz 2. v 1. st. pr. n. št.⁵¹ Najdbe skoraj identičnih nožev na Forminu⁵² in v Mokronogu⁵³ potrjujejo to opredelitev kot veljavno tudi v našem primeru.

Sulične osti

Osemindvajset suličnih osti, kolikor je bilo najdenih v grobovih na Pungartu, delimo po obliki na vrbolistne, dolge ozkolistne, osti z nedoločljivim listom, širokolistne ter male vrbolistne. Za vrbolistne smo opredelili osti v grobovih 5 (tab. I, sl. 4); 9 (tab. I, sl. 11); 10 (tab. II, sl. 1); 28 (tab. IV, sl. 2); 35 (tab. V, sl. 3); 38 (tab. V, sl. 5); 49 (tab. VII, sl. 4); 50 (tab. VIII, sl. 3); 52 (tab. IX, sl. 1); 57 (tab. IX, sl. 5); 58 (tab. X, sl. 1); 64 (tab. X, sl. 5). Vrbolistne sulične osti najdemo tudi v Mokronogu,⁵⁴ Kronovem,⁵⁵ Valični vasi,⁵⁶ Forminu⁵⁷ itd. Ozkolistne osti so bile v grobovih: 17 (tab. II, sl. 8); 20 (tab. III, sl. 1); 32 (tab. IV, sl. 7); 52 (tab. IX, sl. 2) in v uničeni grobni celoti (tab. XI, sl. 4). Primerjalno gradivo je že spet v Mokronogu⁵⁸ in v Valični vasi.⁵⁹

Ker so osti slabo ohranjene, ni mogoče določiti njihovega tipa v naslednjih grobovih: 20 (tab. III, sl. 2); 23 (tab. III, sl. 5); 30 (tab. IV, sl. 5); 48 (tab. VII, sl. 3).

Širokolistna ost je bila najdena samo ena. Take poznamo tudi v Mokronogu,⁶⁰ Kronovem,⁶¹ v Valični vasi,⁶² Forminu.⁶³ Ta vrsta osti je sodila skoraj v standardno oborožitev keltskega bojnika v drugem stoletju pr. n. št. oziroma v horizont fibule z močno vozlasto odebelitvijo na koncu noge.⁶⁴

Male vrbolistne osti so bile samo tri, grob: 34 (tab. V, sl. 1); 35 (tab. V, sl. 4); 45 (tab. VI, sl. 5). Tudi za te imamo primerjavo v Mokronogu⁶⁵ in v Valični vasi.⁶⁶

Pri sorazmerno visokem številu osti sta samo dve vrsti prerezov, in sicer: rombični in ovalni. Oba prereza sta zastopana pri vseh oblikah osti. V grobu 20 in 35 sta bili po dve osti in v obeh primerih različne oblike in velikosti. Mogoče bi zaslužilo še posebno obravnavo dejstvo, da so velike in male vrbolistne, kakor tudi dolge ozkolistne osti na moč podobne ostem enakega tipa na Vačah.⁶⁷

Tipološka analiza osti s Pungarta je pokazala najtesnejšo povezavo z oblikami osti v Mokronogu, Valični vasi, Kronovem, Forminu itd., toda ni nam dala elementov za ožjo časovno opredelitev. Že J. Filip je ugotovil, da osti malokrat oziroma izjemoma nudijo možnost bližjega opredeljevanja.⁶⁸ V našem primeru bi mogoče bila izjema le širokolistna ost. Do bližjih tipoloških in časovnih izsledkov nas ne bi pripeljal niti poiskus primerjanja z najdišči in z gradivom ostalih območij, ki sodijo v svet keltske civilizacije.

H KRONOLOGIJI GROBIŠČA NA »PUNGARTU«

Pri tipološki analizi smo ugotovili, da vse fibule sodijo v okvir D-tipa,⁶⁹ s časovnim razponom od horizonta širokolistne fibule z zakovičeno nogo, okrašeno z rozeto kot starejšo ter z horizontom fibule tipa ornavasso kot mlajšo časovno mejo. Ornavasso fibula s svojimi derivati je brez dvoma najmlajši element na metliškem grobišču. V časovni okvir, ki ga nakazuje tipološki razpon fibul, postavimo lahko tudi ostali inventar s Pungarta. Horizont širokolistne fibule z rozeto dopolnjuje tudi mala širokolistna sulična ost, horizont ornavasso fibule pa še naknadno najdeni meč »U« oblike.⁷⁰

Za vse gradivo s Pungarta smo našli primerjavo v Mokronogu. Gre še za nekaj več. Na Pungartu nimamo samo najzgodnejših elementov iz Mokronoga, kot je npr. fibula z gumbastim okraskom na loku,⁷¹ ki jo J. Filip postavlja v sredo 2. st. pr. n. št.,⁷² ampak sta vzporedna ter z enakim habitusom. Res je, da na Pungartu nismo dosedaj našli mečev z okrašeno nožnico, toda upravičeno jih pričakujemo, kajti tudi ti sodijo med »V« meče, kot jih že imamo na Pungartu.⁷³ O nekropoli v Mokronogu imamo vtis, da prevladujejo grobovi z orožjem, isto bi lahko rekli tudi za grobišče v Metliki. V času nehanja oziroma v najmlajšem horizontu na Pungartu se pojavi grupa grobov v Kronovem.⁷⁴ Tu je zastopana le fibula tipa ornavasso s svojimi derivati »d« tipa. Ob Kronovo je treba takoj postaviti najdbe iz grobišča v Šmarjeti, pri katerem razlikujemo najmanj dva časovna in tipološka horizonta: prvič je tu ornavasso fibula⁷⁵ in drugič izhodiščni tipi fibule z »Y« shemo.⁷⁶ Podobo tega horizonta dopolnjuje meč s konico »U« sheme ter s celično predrto okrasno bronasto pločevino na nožnici.⁷⁷ Kronovo in mlajša Šmarjeta sta si torej vzporedni v času »D« sheme ornavasso fibule. Najboljšo ilustracijo časa, v katerem dominirajo elementi ornavasso fibule, imamo, vsaj za sedaj, v Mihovem ter na arheološkem kompleksu Vinji vrh — Bela cerkev. Latensko Mihovo, tako kot ga pojmujejo še danes,⁷⁸ nastane v času Kronovega, nakar razvija do dokončnih inačic vse derivate ornavasso fibule v časovnem in tipološkem obsegu »D« in »Y« sheme. Samo sporadično se pojavljajo ob njih ostali istočasni ali starejši srednjelatenski tipi fibul.⁷⁹ Vinji vrh je mimo tega v celoti vzporeden z Mihovim, kar vidimo iz serije razvoja ornavasso fibule.⁸⁰ Vendar tu ugotavljamo poseljenost tudi v starejših obdobjih srednjega latena. V ta čas sodijo žičnate fibule,⁸¹ fibule z okrašenim lokom viniškega tipa⁸² in končno čolničasta fibula srednjelatenske sheme, ki je bila najdena skupaj s čelado tipa Montefortino.⁸³ Slednje bi morali po dosedaj veljavnih datacijah⁸⁴ te čelade postaviti zanesljivo v čas pred letom 300 pr. n. št.⁸⁵ V Bosni, kjer je tovrstna čolničasta fibula doma,⁸⁶ jo že Radimski in Fiala opredeljujeta kot zgodnjelatensko.⁸⁷ Čeprav so fibule tega tipa bile najdene v žganih grobovih, so vendarle v neposredni soseščini skeletnih pokopov. Žgani grob 521 b iz Jezerin, v katerem je bila čolničasta fibula, je med dvema grobovoma s skeletnim pokopom, tj. 521 a in 524. Zato mogoče ni brez pomena ugotoviti, da so tudi na južnem pobočju Vinjega vrha, na parcelah 1595, 1562 in 1563 bili latenski skeletni grobovi.⁸⁸ Keltska plana skeletna grobišča trajajo namreč vse do drugega stoletja, ko jih po fazi biritualnega pokopa popolnoma zamenjajo žgani pokopi.⁸⁹ Čeprav je tudi na zahodnobosenskih najdiščih, npr. v Sanskem mostu in v Jezerinah položaj isti,⁹⁰ bi bila primerjava z njimi zaradi različnega etničnega porekla nosilcev neumestna.⁹¹ Skeletni

pokopi na Vinjem vrhu se ujema s podobo časa v katerem nastopa zgodnji tip čelade Montefortino in ga v naših razmerah še bližje determinira čolničasta fibula, ki ima izhodiščno obliko zgodnjersrednjelatenske objemke. S tem smo za dolino Krke postavili gornjo časovno mejo za srednji laten oziroma ugotovili do sedaj najstarejše srednjelatenske elemente za to območje. Tako rekonstruirano podobo srednjega latena na kompleksu Vinjega vrha potrjuje kulturna slika latenodobne Valične vasi, kjer ne manjka noben člen razvoja od zgodnjega do poznega latena. Tu je ena od izhodiščnih oblik zgodnjelatenskih fibul, št. NM. P. 12617 in fibule z gumbastim zaključkom na nazaj zavihani nogi, inv. št. NM. P 6991 in 6992. Fibula, inv. št. 2529, predstavlja prejšnji tip, obogaten s primitivno objemko na koncu noge. To je edina fibula na območju doline Krke, ki kaže tipološki prehod zgodnjega latena v srednji in povezuje Valično vas z začetki Mokronoga. Gre za tipološke povezave, ki so v tem slučaju jasne v fibulah z hruškasto oblikovanim gumbom in enostavno objemko na nogi.⁹²

Izbor srednjelatenskih fibul v Valični vasi je zelo pester: ob najenostavnejših iz bronaste žice in enostavno objemko na koncu noge⁹³ se vzporedno pojavljajo fibule z dvema gumboma na loku.⁹⁴ Najti je tudi fibule s plastičnimi okraski na loku⁹⁵ in končno vrsto fibul z vozlastimi okraski na loku, in sicer izdelanih po srednje-⁹⁶ in poznolatenški shemi.⁹⁷ Po čisti »Y« shemi z vlitro trikotno predrto nogo je samo fibula z lopatasto razširjeno glavo loka, inv. št. 6996. Fibule v Valični vasi kažejo časovni in tipološki razpon skozi ves srednji laten in je nedvomno, da so nastale sukcesivno. Lahko bi govorili tudi o časovnih oziroma tipoloških horizontih. V najstarejšega sodi vsekakor fibula z dvema gumboma na loku ter fibule iz žice z enostavno zanko na koncu loka. Slednja pomeni nadaljevanje razvoja fibule tipa Duchca, saj v Valični vasi poznamo tudi vmesno razvojno stopnjo, tj. primerek kjer se je podaljšek gumba spremenil v primitivno objemko (inv. št. 2529). Za fibule s plastičnim okraskom na nogi je primerjava samo na Vinici, kjer, čeprav srednjelatenske, predstavljajo drugo stopnjo razvoja plastičnega stila. To fibulo iz Valične vasi postavljamo ali ob fibule z dvema plastičnima gumboma na loku ali pa v čas, ki mu neposredno sledi. Odgovor na to vprašanje bi mogoče dobili z detajlnejšim primerjanjem Valične vasi in Vinice. Edina stična točka med obema omenjenima najdiščima je fibula s plastičnim okraskom na loku. Primerek inv. št. 6823 iz Vinice ter primerek inv. št. 6970 iz Valične vasi sta skoraj identična. V seriji srednjelatenskih fibul v Vinici je ta edina te vrste, kar ne izključuje možnosti, da je še katera tega tipa v tistem delu Meklenburške zbirke, ki je bila prodana na avkciji v Zürichu l. 1934. Med tipološko starejšimi latenskimi fibulami v Vinici je izbor tipov dokaj reven: to je masivna fibula z enim gumbom in objemko na nogi ter tri variante fibul s ploščato razširjenim lokom. Fibula s tremi gumbi in objemko na nogi, še edina iz srednjelatenskega okvira, je istočasna ali pa tudi mlajša. Na Forminu sodi ta fibula v horizont mlajših srednjelatenskih fibul. Najbrž je prav Formin odločil za presojo časa, ko se pri nas pojavijo fibule te vrste. Oblikovna vsebina srednjelatenskih oblik na Forminu je zelo čista in enostavna. Nedvomno starejšemu horizontu fibul z enim ali dvema okroglima gumboma na loku, ki so tudi najštevilnejši, sledi horizont z že prej omenjeno fibulo s tremi oziroma štirimi gumbi na loku, fibula s plastičnim okraskom v obliki rozete ter po vsej verjetnosti enostavna fibula iz žice z ovalnim srednjevisokim lokom in preprosto objemko na nogi. Tudi pri mečih je izražen dualizem, nakazan s fibulami. Tu je starejša »V« in mlajša »U« oblika. Po trajanju in moči je vsekakor prevladoval starejši horizont, kajti ščitne grbe kažejo enotno sliko: bile so trakaste, z rombičnimi krili. Tako kot smo za najdbe s Pungarta dobili primerjavo za vse posamezne predmete v Mokronogu, tako z njim lahko primerjamo Formin kot celoto. Tudi v Mokronogu je horizont fibule z enim ali dvema gumboma na loku najmočnejši, nakar bi sledil horizont s fibulo s plastičnim okraskom v obliki rozete na loku in s fibulami iz žice s preprosto zanko na koncu noge ter fibule z dvema

gumboma na loku. Do tod je vzporednost Mokronoga s Forminom popolna, tudi pri obo-rožitvi. Toda od tu naprej Mokronog nadaljuje s horizontom fibul, ki imajo dolgo pere-sovino in jih je treba spravljati v neposredno zvezo s fibulami tipa ornavasso. Sem je treba postaviti najbrž tudi tiste ščitne grbe, ki niso trakaste in predstavljajo tipološki prehod od trakastih k okroglim.⁹⁸ Neposredna primerjava z Mokronogom kot celoto se nam vsiljuje tudi ob pogledu na fibule, najdene v Podzemlju. Najdenih je bilo 13, in sicer: dve iz žice s peresovino s štirimi navoji, spodnjo zanko na zunanji strani ter objemko na koncu noge (inv. št. 3559, 3561), tri fibule z okrašeno nogo (3549, 3550 in 3554), fibula z dvema gum-boma na loku, s štirimi navoji peresovine in z zanko na zunanji strani spodaj (inv. št. 3560) ter 7 skoraj enakih fibul, in sicer z listasto razširjenim lokom, dolgo peresovino z zanko na zu-nanji strani spodaj ter z razčlenjeno nogo pred njenim prehodom v objemko (inv. št. 3553, 3555, 3548, 3552, 3531, 3556 in 3557). To je tipološka razvrstitev, ki se popolnoma ujema s tipološkim razvojem v Mokronogu, in sicer od trenutka ko se pojavijo fibule z rozeto oziroma s plastičnimi okraski na nogi pa vse do pojava prvih poznolatskodobnih oblik. In prav to je časovni okvir, ki smo ga dobili pri vrednotenju najdb s Pungarta. Res je, da v Metliki nismo našli toliko fibul kot v Podzemlju, vendar jih pričakujemo. Po dosedanem stanju najdb z obeh najdišč lahko trdimo, da gre za isti kulturni profil in za isti čas. Pri-merjava z ostalimi najbolj tipičnimi najdišči na Dolenjskem na eni ter s Forminom na drugi strani je jasno pokazala nekatere razlike in tudi sovpadanja.

Prav je, če časovno in oblikovno primerjamo samo Valično vas in Mokronog od pojava fibule z enim gumbom na nazaj zavihani nogi, in sicer münšinskega tipa, do pojava kasno-srednjelatskih fibul z več vzlastih odebelitev na loku. V Mokronogu manjka predstavnik fibule »Y« tipa, torej poznolatski horizont, Kljub časovni in tipološki povezanosti obeh najdišč je habitus Mokronoga nekoliko drugačen. Je mlajši in ima značaj vojaške nekropole. Ob Mokronog postavljamo tudi Formin, saj ostale najdbe govorijo o istovetnosti habitusa. Čeprav je neraziskano, se zdi, da imata nekropoli v Brežicah⁹⁹ in Dobovi¹⁰⁰ ista hotenja. Primerjava Vinice s pravkar omenjeno skupino najdišč je lahko samo časovna. Tipološka sorodnost je le formalna, stil plastičnega dekoriranja ter popolnoma drugačen habitus grobišča kot celote veže Vinico z japonskim zaledjem. Pritrditi pač moramo Lo-žarjevi ugotovitvi, da je Vinica samo refleks bogatega centra.¹⁰¹ V naslednjo, mlajšo sku-pino latenskih najdišč tega območja sodi Kronovo, s pridržki Vinji vrh, Podzemelj ter Metlika, o katerem pravkar teče beseda. V Kronovem in Metliki je najzgodnejša fibula z rozeto, pritrjeno na lok, najpoznejša pa že večkrat omenjeni derivat ornavasso fibule. Splošni habitus latenskega Podzemlja je enak omenjenima najdiščema, toda tu je še fibula z enim gumbom na loku, ki bi utegnila biti še nekaj starejša. Toda dokler je stanje najdb tako, bo treba Podzemelj pustiti v pričujoči skupini najdišč. Tudi Vinji vrh sodi sem, toda obravnavati bi ga morali ločeno zaradi upravičene domneve o obstoju faze skeletnih po-kopov, kar meče novo luč na dosedanje opredeljevanje latena na Dolenjskem. Vsa najdišča, ki smo jih pritegnili pri tej obravnavi, kažejo tesno medsebojno povezanost v horizontu nastanka razčlenjenosti fibule in skozi ves čas plastičnega stila, kar je razumljivo spričo splošnega blagostanja, ki ga doseže keltstvo srednje Evrope v tem času.¹⁰² Zanimivo je dejstvo, da prav mlajša skupina najdišč, v kateri smatramo Kronovo za najbolj značilno, preživi spremembe, ki nastanejo kot posledica premikov v prehodnem času iz 2. v 1. st. pr. n. št.

Ob potrebi, da grobišču na Pungartu poiščemo ustrezen časovni in kulturni okvir, se je izoblikovala neka slika odnosov med najdišči, ki bi ob temeljitejši analizi utegnila služiti za vodilo pri razčlenjevanju srednjega latena na Dolenjskem ter v Beli krajini.¹⁰³ Na tem prostoru je računati najmanj s štirimi različnimi pojavi v času srednjega latena: 1. Eventualna faza skeletnih keltskih pokopov, za katere obstajajo še nepopolnoma prever-

jené toda dokaj verodostojne indicije. To je Valična vas na eni in Vinji vrh oz. Bela cerkev na drugi strani. 2. Valična vas, Mokronog, Brežice, Dobova itd. postavljeni ob Forminu kot merilo, predstavljajo skupino najdišč s skupnimi črtami in istim nosilcem, ki se tu pojavi v prvi polovici 2. st. 3. V najdbah iz Kronovega, Vinjega vrha, Metlike in Podzemlja vidimo mlajšo skupino najdišč, katerih začetke srečamo komaj v drugi polovici 2. st. pr. n. št., toda ustvarjalni so še v začetkih prve polovice zadnjega st. pr. n. št. 4. Vinico smo že opredelili kot pojav, ki ga ne moremo vezati neposredno na nosilca ostalih najdišč.

Po Filipu lahko razčlenimo naš srednji laten na posamezne časovne horizonte po vodilnih oblikah fibul.¹⁰⁴ Na območju, ki ga obravnavamo, ugotavljamo štiri take horizonte:

1. Mlajšo fazo Duks-horizonta, ki ga pri nas predstavljajo fibule z gumbom na koncu zavite prosto stoječe noge. Časovno sega še v začetke 2. st. pr. n. št. sl. 2.

2. Horizont različnih fibul z nogo, že pritrjeno na lok: fibule z enim ali dvema gumboma na loku, širokolistna fibula z rozeto na koncu noge ter formalno tudi čolničasta fibula z objemko na koncu noge. Slednjo je treba opazovati ločeno od ostalih fibul v tej skupini, oslanjaje se bolj na opredelitev čolničastih fibul z Vinice,¹⁰⁵ Sanskega mostu,¹⁰⁶ iz Jezerin¹⁰⁷ in Ribiča,¹⁰⁸ ki so postavljene v zgodnejši čas, kar je za primerek iz Bele cerkve spričo družčine z montefortinsko čelado tudi bolj sprejemljivo. Vodilna v tej skupini je vsekakor fibula z enim ali dvema gumboma na loku ter vezano nogo. V Valični vasi je to prva fibula tega tipa, ki naredi prehod v srednjelatensko shemo, najbrž ne pred polovico 2. st.¹⁰⁹

3. Horizont mode dolgih in razčlenjenih fibul ter najbrž iz teh oblik izvirajočega plastičnega stila postavlja J. Filip na konec 2. st.¹¹⁰

4. Pojav gladke fibule predstavlja zadnji horizont v razvoju srednjega latena¹¹¹ in je tudi neposredna priča nastanka fibule tipa ornavasso oziroma prehoda v tipološko zakladnico poznega latena. Oblikovna razvojna nit Filipovih oziroma po njem posnetih horizontov je najbrž v svojem vertikalnem relativnem odnosu nesporna, zato so pa njihovi časovni limiti le bolj okvirni. Bliže je opredeljiva le spodnja časovna meja grobiščja na Pungartu, ki je vezano neposredno na pojav ornavasso fibule. Termin »ornavasso fibula« se prvič pojavi pri J. Dechelettu.¹¹² To je zaponka, ki je praviloma srebrna in ima zelo dolgo persovino, visoko uvit lok ter z dolgo nazaj zavihano nogo, pripeto na lok z razčlenjeno prstanasto oblikovano objemko.¹¹³ Vodilna je na grobiščih Ornavassa¹¹⁴ in ostalih tičinskih najdiščih ter značilna za ves čas od srednjega latena do Avgustovega časa.¹¹⁵ Mimo Decheletta se je s pojavom te fibule bavil tudi Ulrich,¹¹⁶ A. Crivelli,¹¹⁷ Patekova,¹¹⁸ Hunyady,¹¹⁹ najobširneje jo obravnava Moberg.¹²⁰ Nekateri, npr. Kovrigova, jo obravnavajo le ob robu ostalega gradiva.¹²¹ Müller-Karpe je izbral fibule tega tipa za šmarješko-mokronoški kompleks, toda brez bližje opredelitve.¹²² V Mihovem se pojavlja ta fibula v skupini najstarejših grobov z orožjem.¹²³ Danes lahko dodamo še vrsto novih spoznanj, pomembnih za časovno opredelitev te fibule in za pojasnitev vloge, ki jo je imela v srednjeevropskem prostoru. Klasični tip ornavasso fibule je omejen le na nekatera severnoitalijanska in švicarska najdišča. Fibula, ki sta jo za srednjeevropski prostor označila kot »ornavasso tip« — derivati najprej Patekova¹²⁴ in po njej Hunyadijeva,¹²⁵ se bistveno razlikuje od italijanskih vzorcev: lok italijanske forme je vitek ter s trikotnim prečnim prerezom. Lok našega tipa je močan, širok in z ovalnim prečnim prerezom. Okrasni element na izvorni ornavasso fibuli je le trojno razčlenjeni gumb, ki veže nogo z lokom. Na naših primerih je vezna objemka enako oblikovana, vendar daleč masivnejša ter z zelo poudarjenimi razčlenitvenimi elementi. Na nogi je še enako oblikovan gumb z močnejše poudarjenim srednjim delom. Naši in italjski primerki so si identični v izvedbi persovine, v obliki vzdolžnega prereza ter v izbiri materiala. Obe grupi uporabljata srebro, vendar je nekaj izjem.¹²⁶ Taka podobnost oblik in izvedbe ne more biti slučajna. Naše fibule predstavljajo samo naprednejšo oblikovno stopnjo prave ornavasso fibule in je zato upravičen termin »derivat«.

Na najdiščih Ornavassa se pojavi v začetku 1. st. pr. n. št. fibula, ki jo je Bianchetti imenoval »ad arpa«.¹²⁷ Ta živi poslej vzporedno s klasično ornavasso fibulo, ki ji je Moberg dal še svoj naziv »T«-tip.¹²⁸ Fibula »ad arpa« je ponovitev sheme »T« fibule, toda v tehniki masivnega vlijanja. Nov dekorativni element na njej je še en gumb pred prehodom v spojko na koncu noge. Nesporna je tipološka in časovna sorodnost med »T« fibulo iz Ornavassa in našimi primerki, pri katerih je pojav »ad arpa« fibule pogojil nastanek dekorativnega elementa na spojki noge z lokom. Mimo izjemnih primerov »T« ornavasso fibule na srednjeevropskem prostoru, npr. ena v Stradonicah, ki je najbrž le napol uspel posnetek italskega vzora,¹²⁹ je »ad arpa« zastopana na najdiščih,¹³⁰ ki jih mahoma opredeljujemo kot poznolatenska. Na madžarskem najdišču Regölyi se pojavlja klasična »ad arpa« fibula in ob njej naš derivat ornavasso »T« fibule.¹³¹ Slednjo so našli tudi na nekaterih najdiščih panonskega prostora.¹³² Toda najštevilnejša je v dolini reke Krke, kjer ugotavljamo množico njenih inačic. Najdemo jih v Mokronogu,¹³³ v Valični vasi,¹³⁴ v Šmarjeti,¹³⁵ na Vinjem vrhu,¹³⁶ v Mihovem,¹³⁷ ki je najbogatejše s temi fibulami in končno še v Kronovem.¹³⁸ Mimo fragmentiranih fibul P 3937 in 3907 iz Kronovega, ki sodijo k drugim oblikam srednjelatenskega oblikovnega zaklada, so vse ostale fibule iz kompleksa »T« ornavasso fibule in njenih neposrednih nasledkov. Zdi se, da so v Kronovem bili najdeni skoraj izključno grobovi z orožjem, ki kažejo dokaj enotno tipološko podobo.¹³⁹ To nas sili k sklepu, da pojav ornavasso fibule s svojimi derivati predstavlja v Kronovem in drugih najdiščih, kjer se pojavlja, časovni horizont, ki je vezan na posebnega nosilca. Iz Kronovega in Mihovega, kjer se je ta nosilec naselil takorekoč na sterilna tla, je razširil svoj vpliv, kot je to videti po zgoraj navedenih najdiščih, na celo dolino Krke. Zaradi naštetih okoliščin se zdi opravičljivo, da bi pričujočo fibulo poimenovali za »mihovsko«. Mimo podatka, da se pojavi v Panoniji ob fibuli tipa »ad arpa«, bi bilo treba upoštevati, da je navzoča tudi na najdiščih, kjer najdemo tudi gladke fibule, ki jih ni na vodilnih najdiščih mihovske fibule, tj. v Kronovem in Mihovem. Iz tega seveda sledi sklep, da je mihovska fibula mlajša od gladke, kar nas pri pelje najbrž globlje v prvo polovico 1. st. pr. n. št.

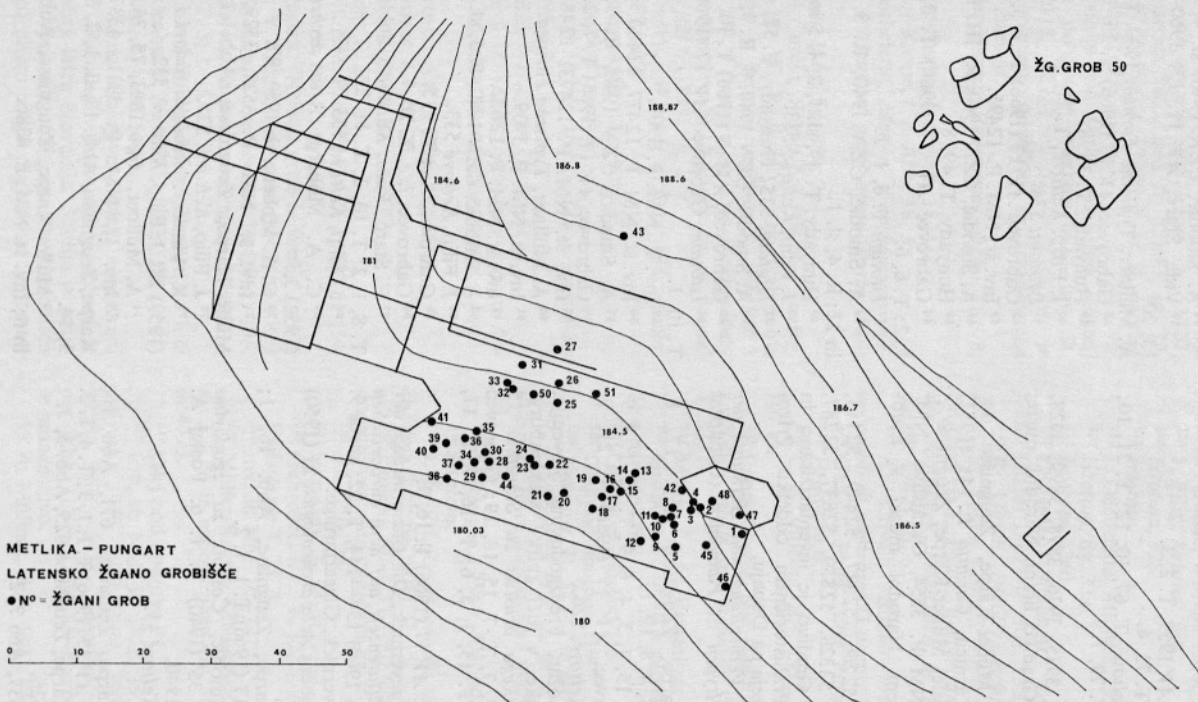
Pungart živi v razponu od začetka drugega do začetkov četrtega horizonta, kar bi po Filipu ustrezalo času konsolidacije keltstva v srednji Evropi.¹⁴⁰ Čeprav s svojo spodnjo mejo tako pozen, Pungart ne vsebuje nobenega poznolatenskega elementa razen mihovske fibule, ki jo lahko postavimo na začetek poznega latena v dolini Krke in v Beli krajini. Ob primerjavi s priznanimi časovno-kulturnimi razpredelnicami, veljavnimi za srednje evropski prostor, ugotavljamo, da je treba Pungart vzporediti s C stopnjo in z začetki D 1 stopnje v Manchingu¹⁴¹ ali po Hachmannu z zgodnjo fazo in začetki zgodnje srednje faze v vzhodnem delu srednje Evrope.¹⁴²

Krämerjeva časovna opredelitev je najbrž veljavna tudi v našem primeru, saj pojav »mihovske« oziroma naših derivatov ornavasso fibule pomeni neposredni uvod v tisto fazo, ki jo opredeljujemo kot pozni laten.

Času Pungarta ustreza v Donji Dolini Period II b in deloma C¹⁴³ ali pa po istem avtorju »treča faza keltskih uticaja na Bosnu i Hercegovinu«.¹⁴⁴ Toda ta primerjava nam daje le časovni odnos dveh sosednjih grupacij najdišč brez prave vsebinske povezave.

Pričujoča analiza ni težila po detajlnem orisu notranje podobe, kulturnem razponu ali po historičnem orisu časa v katerem se pojavljajo nosilci najdb s Pungarta. Pokazala naj bi le relativni odnos, kulturni in kronološki, do ostalih srednjelatenskih manifestacij najbližjega okolja. Toda tudi tako skopo zasnovana analiza nam je orisala profil, v katerem spoznavamo enega od predstavnikov tiste grupe, ki je veljala do sedaj za sinonim srednjega latena doline Krke.

Glej časovno razpredelnico na str. 319.

METLIKA - PUNGART
 LATENSKO ŽGANO GROBIŠČE
 ● N^o - ŽGANI GROB

Situacija

¹ I. Hunyady, *Kelták a Kárpátmedencében* (Die Kelten in Karpatenbecken, Diss. Pann. Ser. II, 18, 1942), T. 63, 9; T. 79, 2. Poslej Hunyady...

² V. Šribar, *Arheološki vestnik* 9-10 (1958—1959) 109; T. 2, 6, poslej V. Šribar, *AV* 1959.

³ Jan Filip, *Keltové ve střední Evropě* (Praha 1956) T. 12, 2; T. 65, 8; T. 81, 6. Poslej J. Filip, *Keltové*.

⁴ V. Šribar, *AV* 1959, T. 2, 3.

⁵ Hunyady, T. 73, 4.

⁶ J. Filip, *Keltové*, T. 67, 10, 12; T. 71, 10; T. 76, 10, 11; T. 79, 7.

⁷ Idem 537.

⁸ Inv. št. P. 3935, 3936, 3898, 3899, 3928, 3929 ?, 3962. Gradivo hrani Narodni muzej v Ljubljani.

⁹ Hermann Müller-Karpe, *Zeugnisse der Taurischer in Kärnten, Carintia I*, 141 (1951) Abb. 17, 1; Poslej Müller-Karpe, *Zeugnisse...*

¹⁰ Inv. št. NM P. 3554, Okrajšava 'NM' pred P, pomeni Narodni muzej v Ljubljani.

¹¹ Inv. št. 52266, 52347, 52449, 52113, 52246, 52269, 52328, 52859, 52837, 52287, 52292, 52337. Gradivo je inventarizirano in shranjeno v Prahistoričnem oddelku Prirodoslovnega muzeja na Dunaju.

¹² E. Patek, *Verbreitung und Herkunft der römischen Fibeltypen in Pannonien* (Budapest 1942) 80 ss.

¹³ Müller-Karpe, *Zeugnisse* Abb. 17, 8, 12, 14; Abb. 18, 4, 8, 12, 13.

¹⁴ *Ib.*, Abb. 15, 1, 3, 4, 6, 9; T. 12, 1, 3, 9.

¹⁵ P. Gabrovec, *AV* 17 (1966) T. 21, 2.

¹⁶ J. Filip, *Keltové*, 526.

¹⁷ Rajko Ložar, *Predzgodovina Slovenije, posebej Kranjske, v luči zbirke Meklenburg, Glasnik muzejskega društva za Slovenijo* 15 (1934) 26, T. 7, 7, T. 7, 15, 18, 19; Gabrovec *AV* 17 (1966) T. 15, 3, 5, 6; T. 16, 4, T. 17, 5 itd.

¹⁸ Gabrovec *AV* 17 (1966) T. 16, 9.

¹⁹ Th. E. Haevernich, *Die Glasarmringe der Mittel und Spätlatenzeit auf dem europäischen Festland* (Bonn 1960) 134—144, T. 22, karta 9. Poslej Th. Haevernich, *Glasarmringe*.

²⁰ C. A. Moberg *Acta archeologica* 21 (1950) 87.

²¹ Müller-Karpe, *Zeugnisse*, Abb. 16, 1; Gabrovec *AV* 17 (1966) T. 1, 1, 2.

²² Anton Smodič, *Časopis za zgodovino in narodopisje* 35 (1940) T. 1. 6. Poslej A. Smodič, *ČZN* 1940.

²³ J. Filip, *Keltové* 532.

²⁴ *Istotam*.

²⁵ Müller-Karpe, *Zeugnisse* 671, Abb 16, 1, 3; Gabrovec *AV* 17 (1966) T. 1, 1, 3; T. 4, 1, 2.

²⁶ Müller-Karpe, *Zeugnisse* 625, Abb. 3, 3.

²⁷ *Istotam* 626.

²⁸ *Istotam* 637, Abb 7, 2.

²⁹ A. Smodič, *ČZN* 1940, R 1, 1a, 5.

³⁰ *Istotam* R. 11, 3, 5.

³¹ *Istotam*, 3; R. 1, 1—4.

³² Müller-Karpe, *Zeugnisse*, Abb 7, 2; Abb 8, 1.

³³ Müller-Karpe, *Zeugnisse* 639, Abb 8, 1.

³⁴ Gabrovec *AV* 17 (1966) T. 4, 3, 6.

³⁵ Inv. št. NM. P. 12406.

³⁶ A. Smodič, *ČZN* 1940, sl. 4, 3, 4 in 5.

³⁷ Vida Starè, *AV* 11, 12, 1960—1961, T. 13, 20.

A. Müllner, *Typische Formen* 1900, T. 35,

³⁸ Gabrovec *AV* 17 (1966) T. 25, 1.

³⁹ Hunyady, T. 35, 8.

⁴⁰ J. Filip, *Keltové*, T. 27, 5.

⁴¹ *Istotam*, 534.

⁴² Gabrovec *AV* 17 (1966) T. 7, 3, 4.

⁴³ Inv. št. NM. P. 12495.

⁴⁴ A. Smodič, *ČZN* 1940, R. III, 19a.

⁴⁵ Hunyady, T. 49, 8.

⁴⁶ Gabrovec *AV* 17 (1966) T. 3, 4; T. 7, 1, 2; T. 6, 6.

⁴⁷ *Istotam* T. 6, 1, 2.

⁴⁸ A. Smodič, *ČZN* 1940, R. 3, sl. 19, 20 in 21; R. 4, sl. 1.

⁴⁹ Hunyady, T. 49, sl. 1, 2, 4, 5 in 9.

⁵⁰ J. Filip, *Keltové* 533.

⁵¹ *Istotam*, 535; Hunyady, T. 52, sl. 6.

⁵² A. Smodič, *ČZN* 1940, 8, R. 3, sl. 15.

⁵³ Gabrovec, *AV* 17 (1966) T. 10, 7.

⁵⁴ *Istotam*, Gabrovec *AV* 17 (1966) T. 9, 1; T. 10, 1.

⁵⁵ Inv. št. NM. P. 3909.

⁵⁶ Inv. št. NM. P. 12477, 12480.

⁵⁷ A. Smodič, *ČZN* 1940, R. 3, sl. 1—5.

⁵⁸ Gabrovec *AV* 17 (1966) T. 7, 2.

⁵⁹ Inv. št. NM. P. 12473, 12483?, 12606.

⁶⁰ A. Müllner, *Typische Formen*, T. 41, 4, 7.

⁶¹ Inv. št. NM. P. 3909.

⁶² Inv. št. NM. P. 12622.

⁶³ A. Smodič, *ČZN* 1940, R 3, sl. 9.

⁶⁴ J. Filip, *Keltové* 533.

⁶⁵ Gabrovec, *l. c.* T. 9, 5.

⁶⁶ Gabrovec, *l. c.* T. 26, 7.

⁶⁷ F. Starè, *Vače, Katalog* (Ljubljana 1959), T. 8, 1, 2; T. 10, 2; T. 11, 2.

⁶⁸ J. Filip, *Keltové* 533.

⁶⁹ C. A. Moberg, *Acta archeologica* 23 (1952) 3.

⁷⁰ C. A. Moberg, *ib* 1950, 87.

⁷¹ Inv. št. NM. P. 3528, 3529, 3531 itd. Müller-Karpe, *Zeugnisse*, Abb. 15, sl. 17.

⁷² J. Filip, *Keltové*, 525.

⁷³ K. Vinski, *Arheološki radovi i razprave* 1 (1959) 281 J. Filip, *Keltové*, 532.

⁷⁴ A. Müllner, *Argo* 1893, 75, 76.

⁷⁵ Inv. št. NM. P. 3931, 4387; Müller-Karpe, *Zeugnisse*, Abb. 17, sl. 1, 2, 3, 5, 7—11, 3, 14.

⁷⁶ Müller-Karpe, *Zeugnisse*, Abb. 17, sl. 4 in 6; Inv. št. NM. P. 4386.

- ⁷⁷ Müller-Karpe, *Zeugnisse*, Abb. 18, 1.
- ⁷⁸ E. Beninger, 'Spätkeltsches Schwert aus Mihovo', *Wiener Beiträge zur Kunst und Kulturgeschichte Asiens* 9 (1935) 35.
- ⁷⁹ Npr. gr. 56, parcela 1656, inv. št. 52200; gr. 17, parcela 1656, inv. št. 52267. Gradivo je v Prahistoričnem oddelku Prirodoslovnega muzeja na Dunaju. Gr. 76, parcela 1657, inv. št. 52945; gr. 38, parcela 1657, inv. št. 52705; gr. 40, parcela 1657, inv. št. 52720; grob 55, parcela 1657, inv. št. 52800; gr. 72, parcela 1657 B, inv. št. 53058 in gr. 4, parcela 1657, inv. št. 52495.
- ⁸⁰ Za vsako od štirih razvojnih stopenj omenjamo po enega predstavnika: inv. št. 52266, 52113, 52287 in 52249. Gradivo je v Prahistoričnem oddelku Prirodoslovnega muzeja na Dunaju.
- ⁸¹ Müller-Karpe, *Zeugnisse*, Abb. 18, 8, 12, 13.
- ⁸² Müller-Karpe, *l. c.* Abb. 18, 11.
- ⁸³ Müller-Karpe, *l. c.* Abb. 18, 3.
- ⁸⁴ J. Déchelette, *Manuel d'archéologie pré-historique, celtique et gal-romain* (Paris 1914) 1164.
- ⁸⁵ *Istotam*, 1161, fig. 480, 2.
- ⁸⁶ Vejsil Čurčić, *WMBH* 7 (1900) 3 ss. fig. 8, 27, 40, 38; W. Radimský, 'Die Nekropole von Jezerine in Pritoka bei Bihač', *WMBH* 3 (1895) fig. 580; Franz Fiala, 'Das Flachgräberfeld und prähistorische Ansiedlung in Sanski most', *WMBH* 6 (1899) fig. 169.
- ⁸⁷ Radimsky, *WMBH* 1895, 178; Fiala, *WMBH* 1899, 107.
- ⁸⁸ S. Rutar, *MCC* 17, 1901, 27.
- ⁸⁹ J. Filip, *Keltové* 548.
- ⁹⁰ Fiala *WMBH* 1899, 111; Radimsky *WMBH* 1895, 186.
- ⁹¹ R. Bižič, *VHAD* 13 (1958) 54 ss.
- ⁹² Gradivo iz Valične vasi je v depoju Arheološkega oddelka Narodnega muzeja v Ljubljani.
- ⁹³ Gabrovec, *AV* 17 (1966) T. 25, 5.
- ⁹⁴ Gabrovec, *l. c.* T. 25, 7.
- ⁹⁵ *Istotam* T. 25, 6, 8.
- ⁹⁶ *Istotam* T. 25, 7, 8, 2.
- ⁹⁷ Inv. št. NM. P. 6992, 12432, 12433, 12434.
- ⁹⁸ Gabrovec, *l. c.* T. 6, 1, 2.
- ⁹⁹ T. Bregant, 'Keltski grob iz Brežic', *AV* 5 (1954) 378; V. Šribar, 'Latenski grob s sejmšiča v Brežicah', *Varstvo spomenikov* 10 (1965) 196.
- ¹⁰⁰ S. Škaler, *Varstvo spomenikov* 9 (1962—1964) 141, T. 5, 1—5.
- ¹⁰¹ R. Ložar, 'Prazgodovina Kranjske in luči zbirke Meklenburg', *GMDS* 15 (1934) 79, 80, 81.
- ¹⁰² J. Filip, *Keltové*, 541.
- ¹⁰³ Dr. Stane Gabrovec, višji znanstveni sodelavec v Narodnem muzeju v Ljubljani je obdelal srednji laten Slovenije. Študija je pravkar v tisku pri AV. Pri obravnavi grobišča na Pungratu nisem mogel na žalost upoštevati
- izsledkov dr. S. Gabrovca, kar bo pripeljalo do eventualnega ponavljanja gradiva in izsledkov.
- ¹⁰⁴ J. Filip, *Keltové*, 540.
- ¹⁰⁵ R. Ložar, *GMDS* 1934, 25.
- ¹⁰⁶ F. Fiala, *WMBH* 1899, 107, fig. 169.
- ¹⁰⁷ W. Radimsky, *WMBH* 1895, 178, fig. 580.
- ¹⁰⁸ V. Čurčić, *WMBH* 1900, 11, fig. 8.
- ¹⁰⁹ J. Filip, *Keltové*, 540.
- ¹¹⁰ *Istotam*, 526.
- ¹¹¹ *Istotam*.
- ¹¹² J. Dechelette, *Manuel*, 1259, 1260.
- ¹¹³ *Istotam*, fig. 339.
- ¹¹⁴ *Istotam*, 1260.
- ¹¹⁵ Christoph Simonett, *Tessiner Gräberfelder* (Basel 1941) 46, 101, 135, 153, 154, 175.
- ¹¹⁶ R. Ulrich, *Die Gräberfelder von Bellinzona, K. Tessin* (Zürich 1914) 379, 418, 471. Citirano po E. Patek, *Verbreitung und Herkunft der römischen Fibeltypen in Pannonien* (Budapest 1942) op. 6.
- ¹¹⁷ A. Crivelli, *Studio cronologico della necropoli di ornavasso* (Lugano 1957).
- ¹¹⁸ Glej E. Patek, *Die Verbreitung*, 9—14.
- ¹¹⁹ Hunyady, 82.
- ¹²⁰ C. A. Moberg, *AA*, 1952, 11 ss; cf. 1950, 107 ss.
- ¹²¹ Ilona Kovrig, *Die Haupttypen der Kaiserzeitlichen Fibeln in Pannonien* (Budapest 1937) T. 31.
- ¹²² Müller-Karpe, *Zeugnisse*, Abb. 17.
- ¹²³ Grobova 17 in 40 s parcelo 1656 in grob 71 s parcelo 1657.
- ¹²⁴ Glej pod opombo 118.
- ¹²⁵ Glej pod opombo 119.
- ¹²⁶ Npr. inv. št. 52347 iz groba 40 s parcele 1656 v Mihovem (Fibula je v Prahistoričnem oddelku Prirodoslovnega muzeja na Dunaju).
- ¹²⁷ Moberg *AA* 1950, 108, fig. 9.
- ¹²⁸ *Istotam*.
- ¹²⁹ J. L. Pič, *Le Hradischt de Stradonitz en Bohême* (Leipzig 1906) 32, Pl. 3, sl. 7.
- ¹³⁰ *Istotam*, Pl. 4, 11—30. Na str. 34 omenja dosedaj vsa znana najdišča za to fibulo.
- ¹³¹ *AE* 1891, 280.
- ¹³² Hunyady, T. 23, sl. 1—5.
- ¹³³ Gabrovec, *l. c.*, T. 12, 8, 10.
- ¹³⁴ *Istotam* T. 25, 8.
- ¹³⁵ Inv. št. NM. P. 4387.
- ¹³⁶ Müller-Karpe, *Zeugnisse*, Abb. 17, 1 ali 3, 7, 6 in neobjavljene inv. št. NM. P. 4461 in 4773.
- ¹³⁷ Glej pod opombo 11.
- ¹³⁸ Inv. št. NM. P. 3928, 3929, 3931, 3962. Odvodi: 3932, 3933, 3934, 3900, 3901, 3935, 3936, 3899, 3938. Identificiranje teh fibul po Abb. 17 pri Müller-Karpeju, *Zeugnisse* je nezanesljivo.
- ¹³⁹ A. Müllner, *Argo* 1893, 75, 76.

¹⁴⁰ J. Filip, *Keltové* 541.

¹⁴¹ Werner Krämer, 'Manching II', *Germania* 49 (1962) 306.

¹⁴² L. Hachmann, 'Die Chronologie der jüngeren Vorrömischen Eisenzeit', *Germania* 41 (1960) 231.

¹⁴³ Zdravko Marić, 'Donja dolina', *Glasnik zemaljskog muzeja u Sarajevu* 19 (1964) 49 in 74.

¹⁴⁴ Zdravko Marić, 'Keltski elementi u mlađem željeznom dobu BiH', *GZMS* 18 (1963) 75.

BRANDGRÄBER AUS DEM MITTLEREN LA-TÈNE IN METLIKA

Zusammenfassung

Beim Baggerausschachten der Fundamente für das neue Schulgebäude auf dem »Pungart« in Metlika stieß man auf Brandgräber aus dem mittleren La-Tène. Von nur 37 Grabeinheiten wurden die Funde gerettet. Die Grabschächte lagen in der Regel in einer Lehmschicht und zwar in einer Tiefe von 0,5 bis 2,8 m unter der heutigen Oberfläche. Die Gründe für die heute unterschiedliche Tiefe ist im ungleichmäßigen Ablagern von erodiertem Material von den Hängen des Berges »Veselica« zu suchen, der oberhalb einer Terrasse liegt, die der »Pungart« genannt wird. Die höher gelegenen Gräber befinden sich an der Innenseite der Terrasse und die tiefer gelegenen an der Außenseite. Außer dem Fundgut aus den Gräbern gibt es noch zahlreiche sporadische Funde, die wir aber den zerstörten Grabeinheiten zuschreiben.

Keramikgefäße gab es in neun Gräbern, und sie gehören in der Regel drei verschiedenen Typen an: der erste hat eine gerade Standfläche, einen niedrigen, ringförmigen Fuß, einen allmählichen Übergang zum größten Umfang hin und einen zylindrischen Hals. Analogien dazu findet man im nahen Novo mesto, an Fundstätten des pannonischen Raums und in der Tschechoslowakei. Der zweite Gefäßtyp hat eine ebene Standfläche, einen niedrigen Fuß und einen jähen Übergang zum größten Umfang hin. Ähnliche Beispiele kennen wir bei den tschechischen Oberflächengrabstätten. Auf dem »Pungart« befand er sich in den Gräbern 15, 24, 37 und 55. Der dritte Typ hat eine ebene Standfläche, die in einen fast senkrechten Umfang übergeht. Diese Form müßte man der Situlenart beordnen. Sie wurde in den Gräbern 34 und 37 gefunden. Das ist der allgemein bekannte Opidum-Typ.

Es gibt zwölf Fibeln, sie werden in vier Gruppen aufgliedert:

1. In den Gräbern 2, 14 und 22 gab es Fibeln des »Ornavasso«-Typs.

2. In den Gräbern 5, 15 und 51 fand man Fibel-Fragmente, die man nicht mit Sicherheit rekonstruieren kann.

3. In den Gräbern 51 und 55 befand sich eine Fibel aus dem mittleren La-Tène aus Draht, bei der der Fuß fast unmittelbar über der Sprungfeder am Boden befestigt ist. Analoge Beispiele dazu kennen wir auf allen benachbarten La-Tène Grabstätten.

4. Aus den zerstörten Grabeinheiten stammt die Fibel mit der Rosette am Bogen.

In Grab 51 befand sich ein Armband-Fragment aus durchsichtigem Glas mit drei Rippen und einem grünen Überzug auf der Innenseite.

Schwerter wurden in den Gräbern 28, 44 und 48 gefunden, dazu gehören noch 4 Stücke aus den zerstörten Grabeinheiten. Alle Schwerter sind verbogen bis auf eines. Alle gehören in die Moberg-Gruppe »V«, eines jedoch in die Moberg-Gruppe »U«. Analogien gibt es auf allen einheimischen La-Tène Grabstätten.

Was die Schildhalter betrifft, so fand man nur einen bandförmigen Griff mit viereckigen Erweiterungen an den beiden Enden. Es scheint, daß er zu einem bandförmigen Schildhalter gehörte. Ebenso wurde nur ein Kampfmesser gefunden. Es handelt sich um einen Typ mit gebogenem Griff, einem kleinen Ring am Ende und einem stark profilierten Knopf unmittelbar vor dem Übergang in die Schneide. Identische Messer gibt es auf Formin und Mokronog.

Die 28 Lanzenspitzen werden ihrer Form nach in 4 Gruppen eingeteilt: Weidenblatt, langes schmales Blatt, breites Blatt und kleines Weidenblatt. Zu all diesen Typen kennen wir Analogien auf den benachbarten La-Tène-Fundstätten in Dolenjsko. Aber die Spitzen allein bieten uns keine Möglichkeit für eine genauere Zeitangabe. Die einzige Ausnahme wäre vielleicht die Breitblattspitze, die man als allgemein bekannt in das zweite Jahrhundert vor unserer Zeitrechnung setzen könnte.

Zur Chronologie der Grabstätten auf dem »Pungart«

Bei der typologischen Analyse haben wir festgestellt, daß alle Fibeln zum D-Typus gehören. Aber sie umfassen eine Zeitspanne vom Horizont der Breitblattfibel mit rosetten geschmücktem Verschußfuß bis zum Horizont der »Ornavasso«-Fibel als jüngerer Zeitgrenze. In den so gegebenen Zeitrahmen gehört auch das übrige Inventar aus den Gräbern auf dem »Pungart«. Der Horizont der Breitblattfibel mit der Rosette am Fuß wird durch die kleine Breitblatt-Lanzenspitze vervollständigt, und der Horizont der »Ornavasso«-Fibeln durch das Schwert der »U«-Form.

Die typologische Analyse des Fundguts vom »Pungart« hat zutage gebracht, daß es für das ganze Material Vergleiche in Mokronog gibt. Auf dem »Pungart« sind nur die frühesten Elemente aus Mokronog nicht zu finden. Beide Fundstätten sind zeitlich im großen und ganzen parallel anzusetzen und haben den gleichen Habitus. Bei der Notwendigkeit, zum Gräberfeld auf dem »Pungart« den entsprechenden zeitlichen und kulturellen Rahmen zu finden, hat sich ein Bild von den Beziehungen zwischen den La-Tène-Fundstätten von Bela krajina und Dolenjsko zusammengefügt. In diesem Raum hat man mindestens vier verschiedene Erscheinungen aus der Zeit des frühen La-Tène in Betracht zu ziehen:

1. Eine mögliche Phase keltischer Skelettbestattung, für die es noch nicht genügend geprüfte Indizien aus Valična vas und Vinji vrh gibt.

2. Valična vas, Mokronog, Brežice und Dobova dürften — an Formin gemessen — eine Fundstättengruppe darstellen mit gemeinsamen Zügen und gemeinsamem Nenner, der in diesen Gebieten in der ersten Hälfte des zweiten Jahrhunderts vor unserer Zeitrechnung aufgetaucht ist.

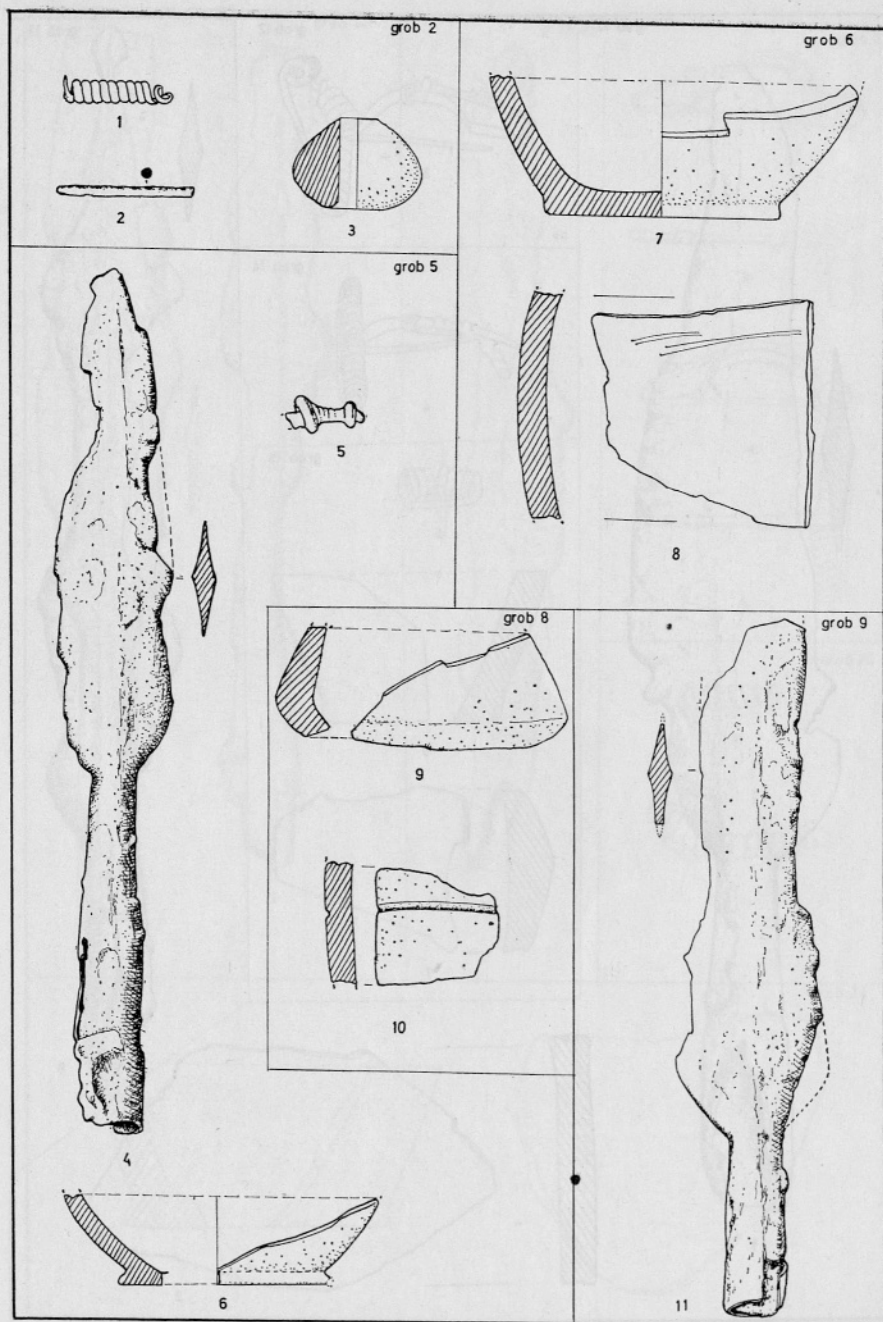
3. In den Funden aus Kronovo, Vinji vrh, Metlika und Podzemelj sehen wir eine jüngere Gruppe von Fundstätten, deren Anfänge erst in der zweiten Hälfte des zweiten Jahrhunderts vor unserer Zeitrechnung zu suchen sind, deren Tätigkeiten jedoch noch im 1. Jahrhundert vor unserer Zeitrechnung zu spüren sind.

4. Vinica wird als Erscheinung eingeordnet, die nicht unmittelbar an die Träger der bereits erwähnten Fundstättengruppe geknüpft werden kann. Der Leitfaden für die Formentwicklung der Filip-Horizonte — bzw. der nach Filip benannten Horizonte — ist in seiner vertikal-relativen Beziehung wahrscheinlich unbestritten, dafür kann aber das zeitliche Limit dieser Horizonte nur als Rahmen erfaßt werden. Genauer bestimmbar ist nur die untere Grenze, die an die Erscheinung der »Ornavasso«-Fibel geknüpft ist. Der klassische Typ dieser Fibel ist nur auf einige norditalienische und schweizerische Fundstätten begrenzt. Die Fibel, die von Frau Patek und danach von Frau Hunyadi als ein Derivat der »Ornavasso«-Fibel bezeichnet wurde, unterscheidet sich vom italischen Beispiel wesentlich. Wir können sie als formell fortschrittlicher betrachten. Ein Derivat dieser Fibel ist im Krka-Tal am stärksten verbreitet, vor allem in Mihovo, wo alle Variationen und Entwicklungsstufen der »Ornavasso«-Fibel vertreten sind. Deshalb meinen wir, es wäre richtig, sie die *Mihovo-Fibel* zu nennen. Außer bei uns wurde ein Exemplar im pannonischen Raum gefunden. Für die Einschätzung des Zeitraums, in dem sie bei uns auftaucht, ist der Fund aus Regöly maßgebend, wo neben der Mihovo-Fibel auch die »ad arpa«-Fibel gefunden wurde. Wir sind der Ansicht, daß sie der unmittelbare Anlaß für die Formierung der Mihovo-Fibel war. Die »ad arpa«-Fibel bzw. die Mihovo-Fibel taucht bei uns nach der glatten Fibel auf. Damit geraten wir freilich schon tiefer in die erste Hälfte des ersten Jahrhunderts vor unserer Zeitrechnung hinein.

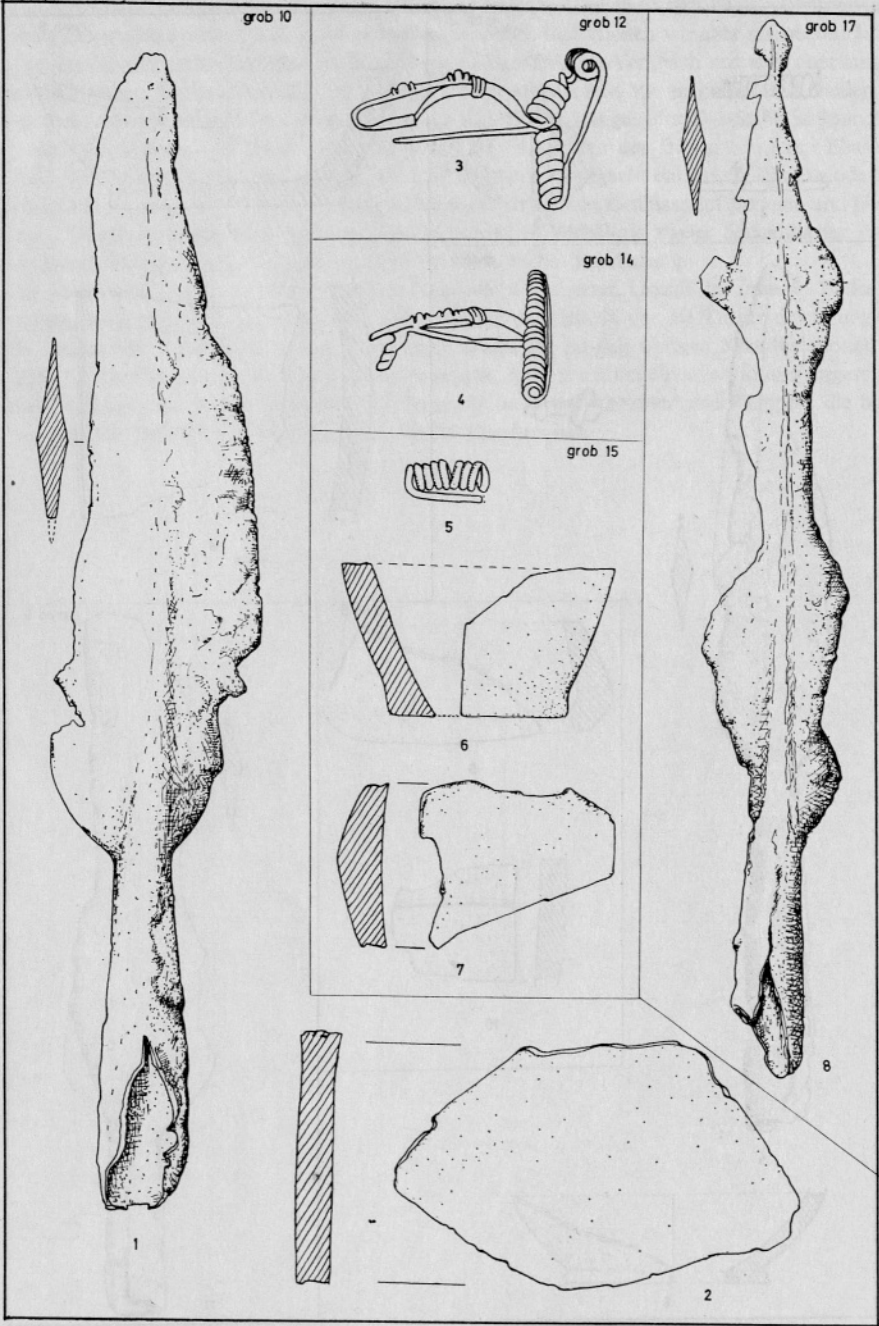
Der »Pungart« lebt in der Zeitspanne von den Anfängen des zweiten bis zu den Anfängen des vierten Jahrhunderts, was nach Filip der Konsolidierungszeit des Keltentums in Mitteleuropa

entsprechen würde. Obwohl der »Pungart« mit seiner unteren Grenze so spät liegt, enthält er keine Elemente des späten La-Tène außer der »Ornavasso«-Fibel. Das können wir aber als oberen Markstein setzen für das späte La-Tène im Kolpa- und Krka-Tal. Im Vergleich mit den anerkannten zeitlich-kulturellen Aufgliederungen, die für den mitteleuropäischen Raum gültig sind, stellen wir fest, daß der »Pungart« mit den Anfängen der C- und den Anfängen der D-1-Stufe in Manching oder, nach Hachmann, mit der frühen Phase und den Anfängen der frühen mittleren Phase im östlichen Teil Mitteleuropas einzuordnen ist. Der Zeit des »Pungart« entspricht die Periode II-B in Donja Dolina, oder, nach Marič, »die dritte Phase der keltischen Einflüsse auf Bosnien und Herzegowina«. Dieser Vergleich aber gibt uns nur ein zeitliches Verhältnis zweier benachbarter Fundstätten-Gruppierungen, jedoch ohne die richtige inhaltliche Verbindung.

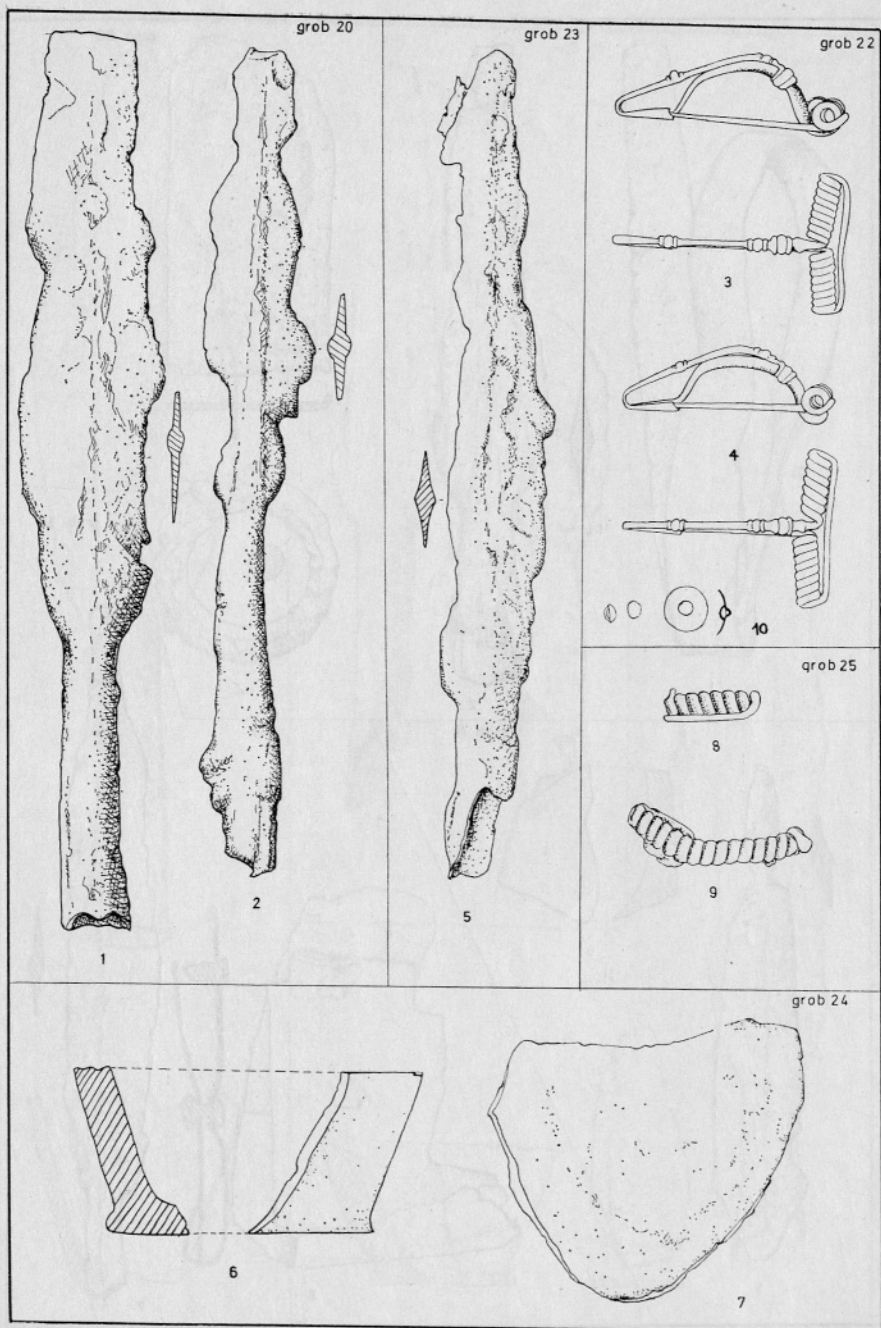
Die vorliegende Analyse trachtet nicht nach einem detaillierten Umriss des inneren Bildes der kulturellen Tragweite oder der historischen Darstellung der Zeit, in der die Träger der »Pungart«-Funde auftauchen, sie sollte uns nur die relative Beziehung zu den übrigen Manifestationen des mittleren La-Tène in der engsten Umgebung aufzeigen. Aber auch bei einem so knapp angesetzten Rahmen erkennen wir in den Trägern vom »Pungart« unschwer Vertreter jener Gruppe, die bisher als synonym für das mittlere La-Tène im Krka-Tal gegolten hat.

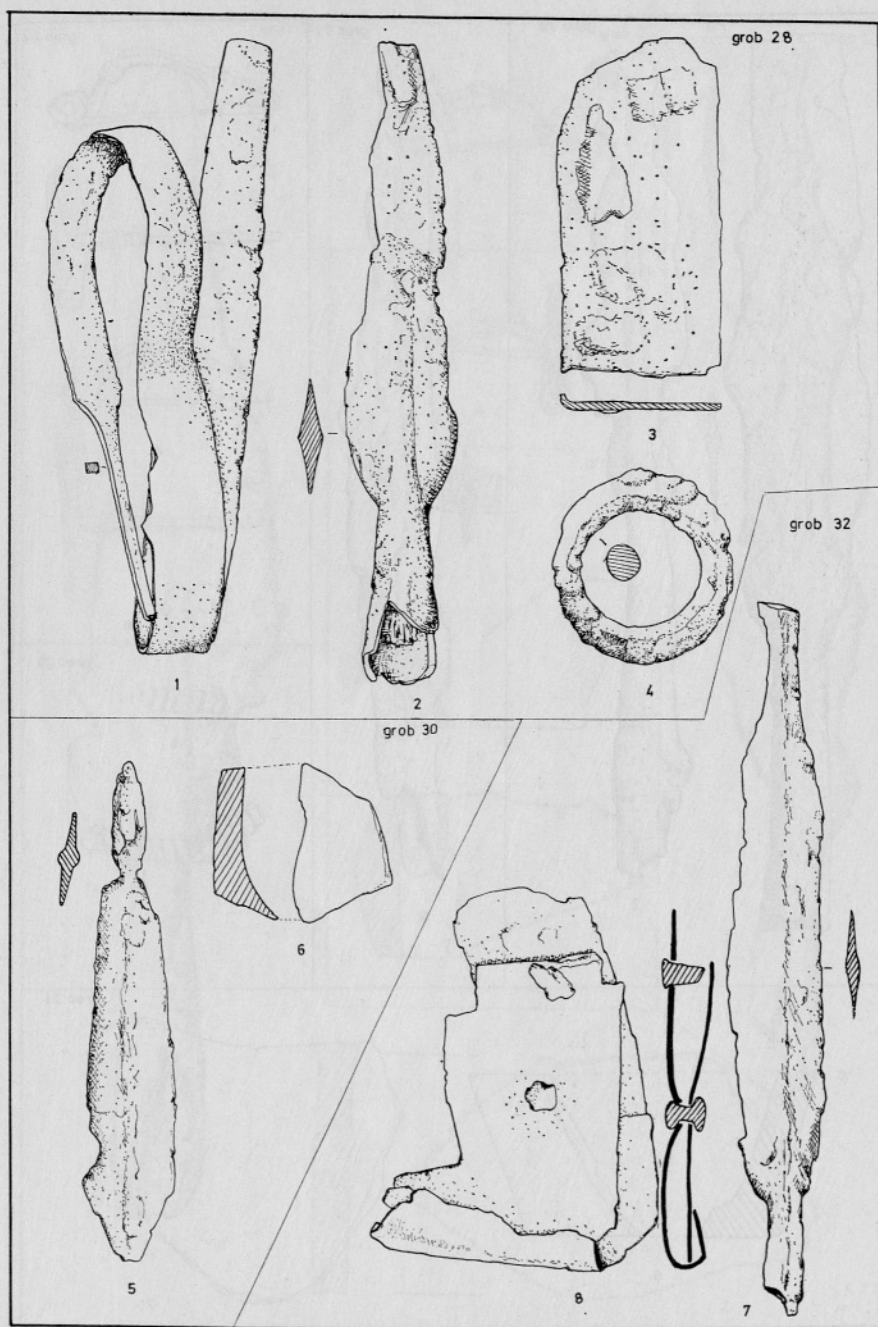
Tab. I — Taf. I
 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 = 1/2

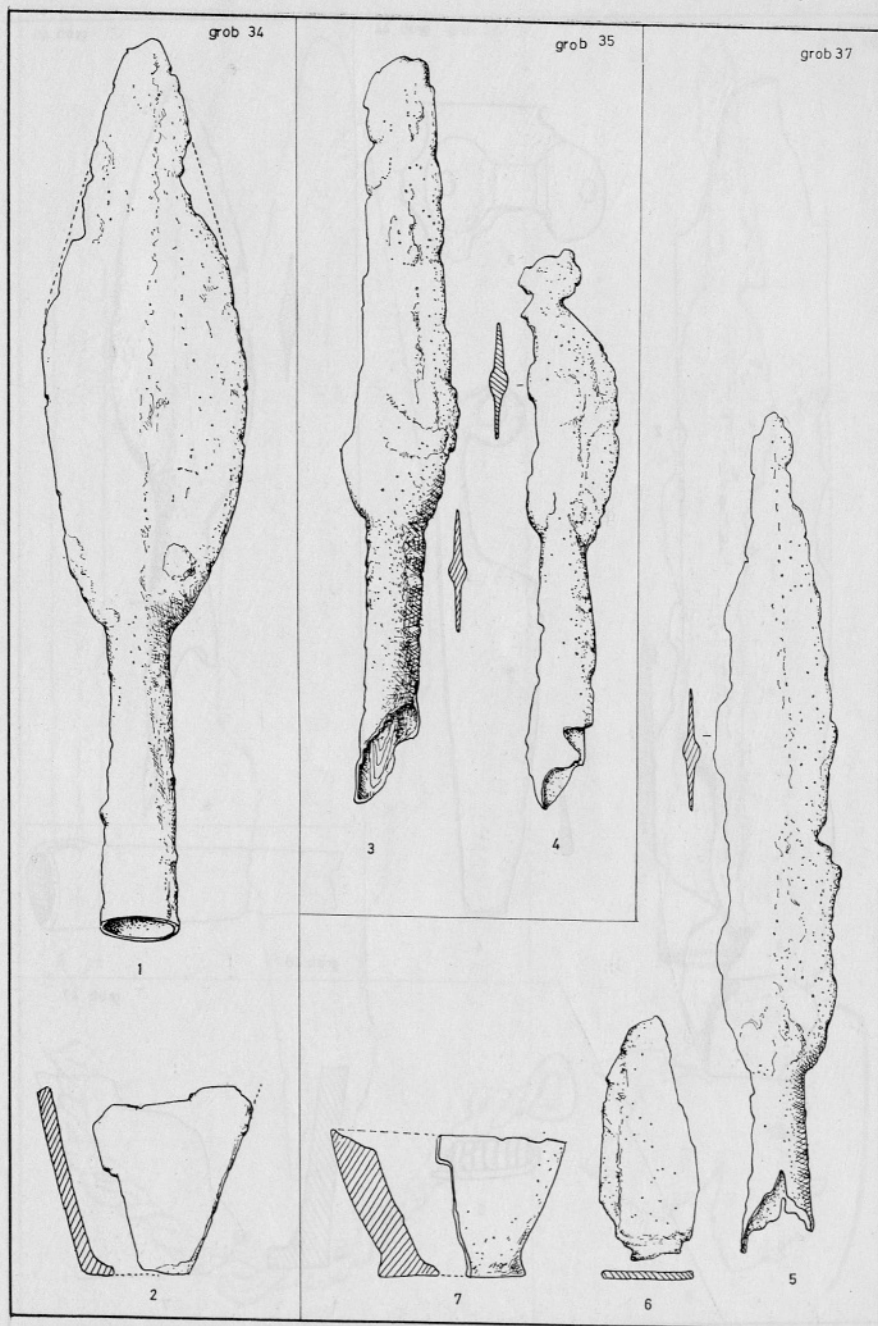
Tab. II — Taf. II
 1—8 = 1/2

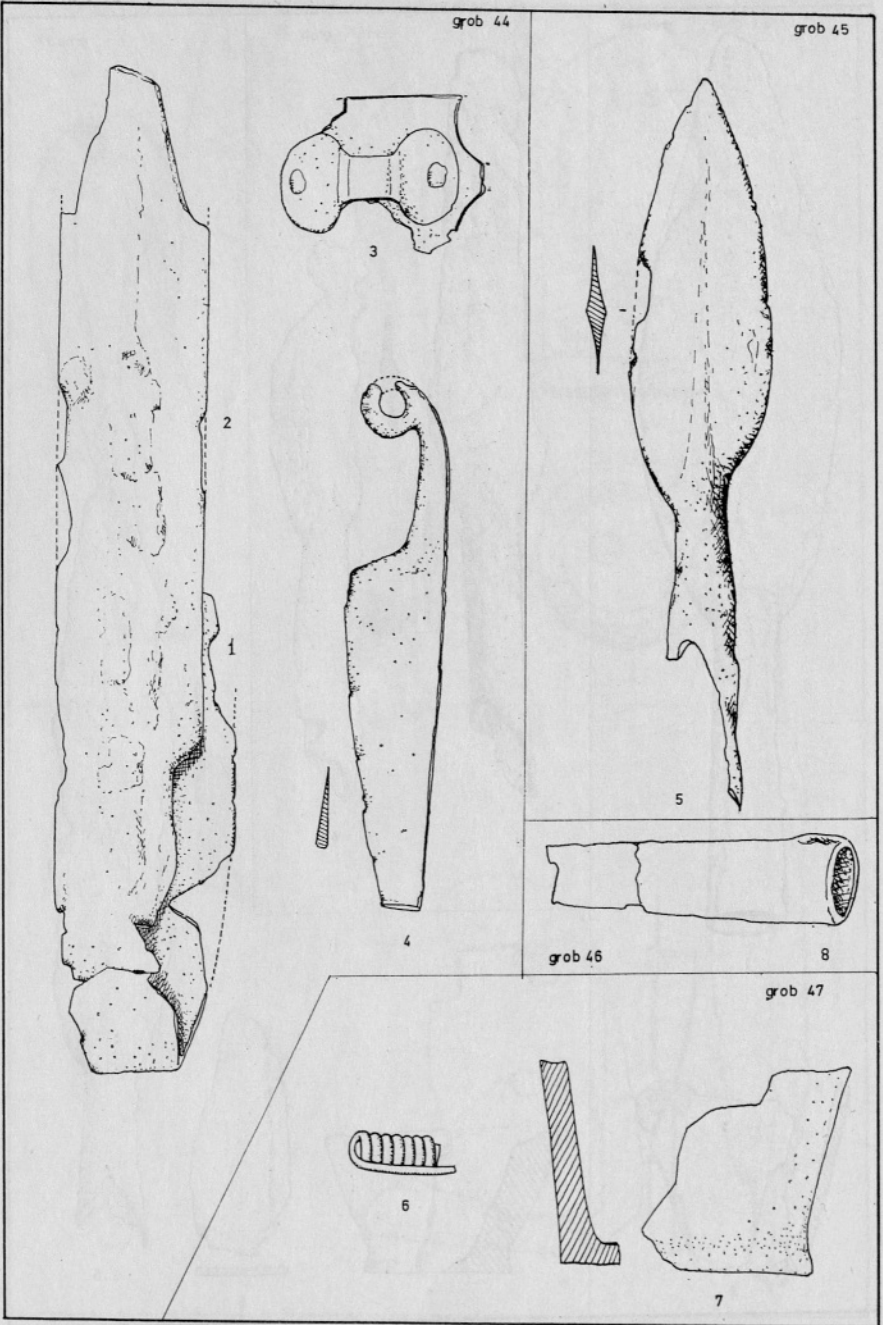
Tab. III — Taf. III
1—10 = 1/2

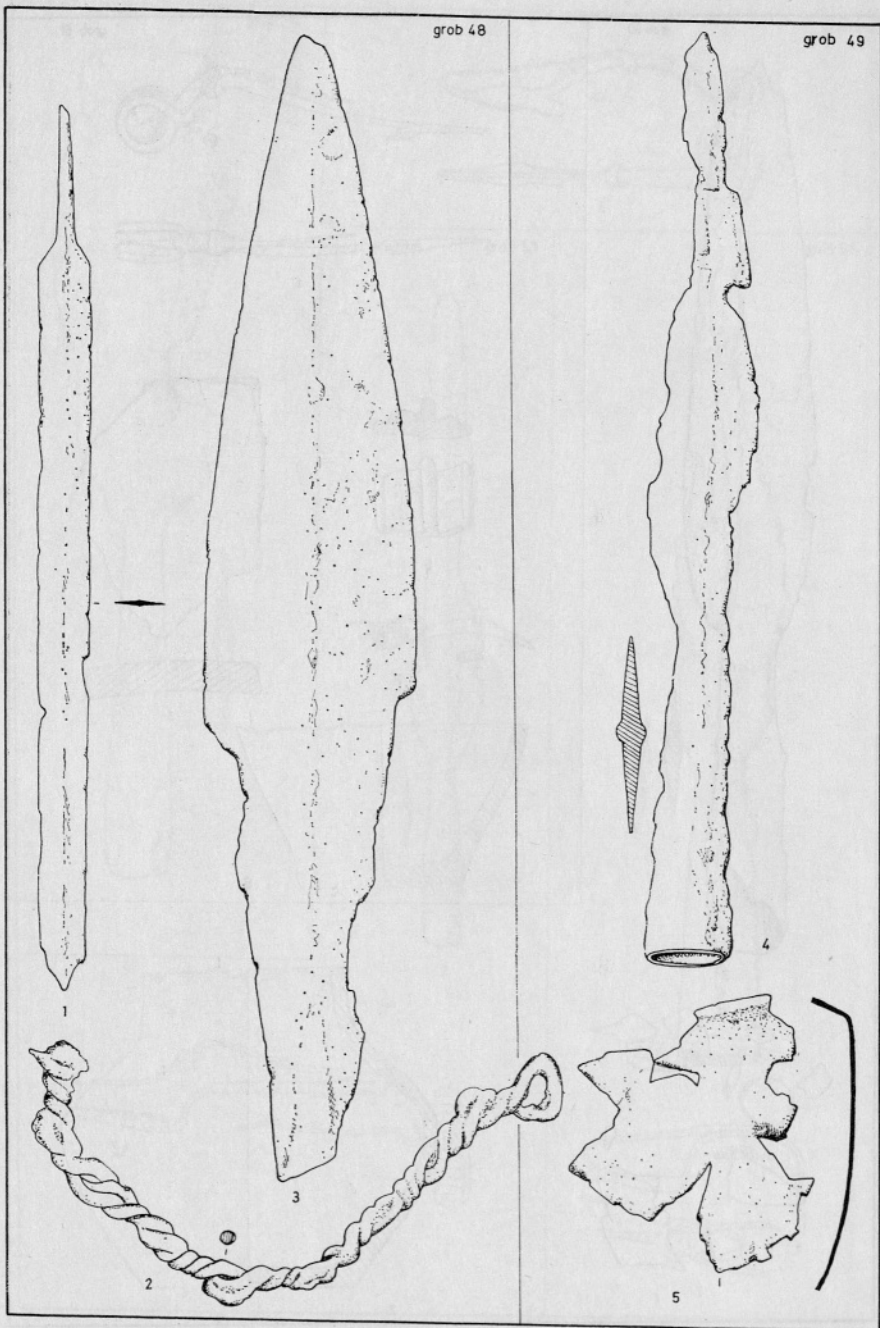
Tab. IV — Taf. IV
 1, 2, 7 = 1/4; 3, 4, 5, 6, 8 = 1/2

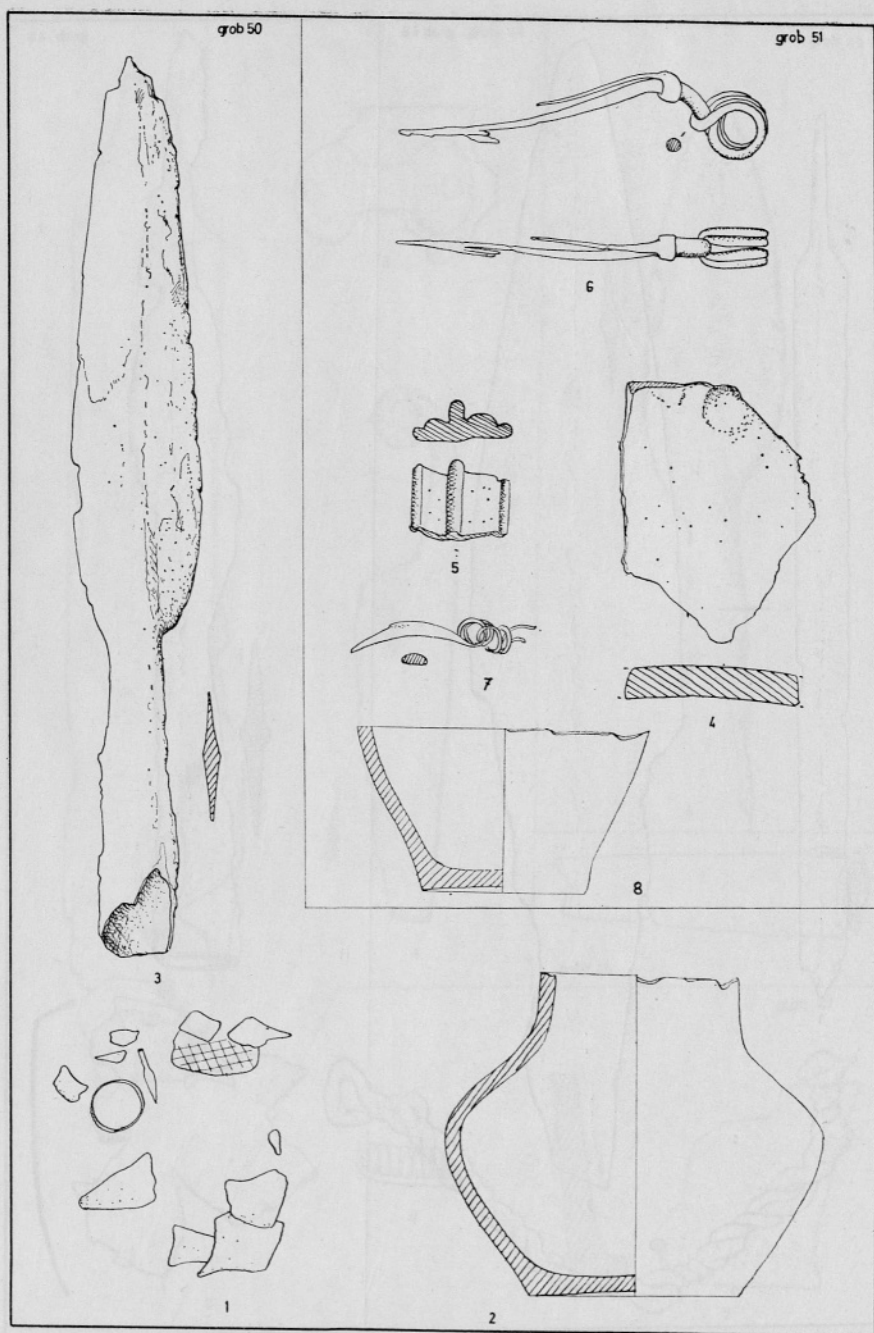
Tab. V — Taf. V
 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 = 1/2

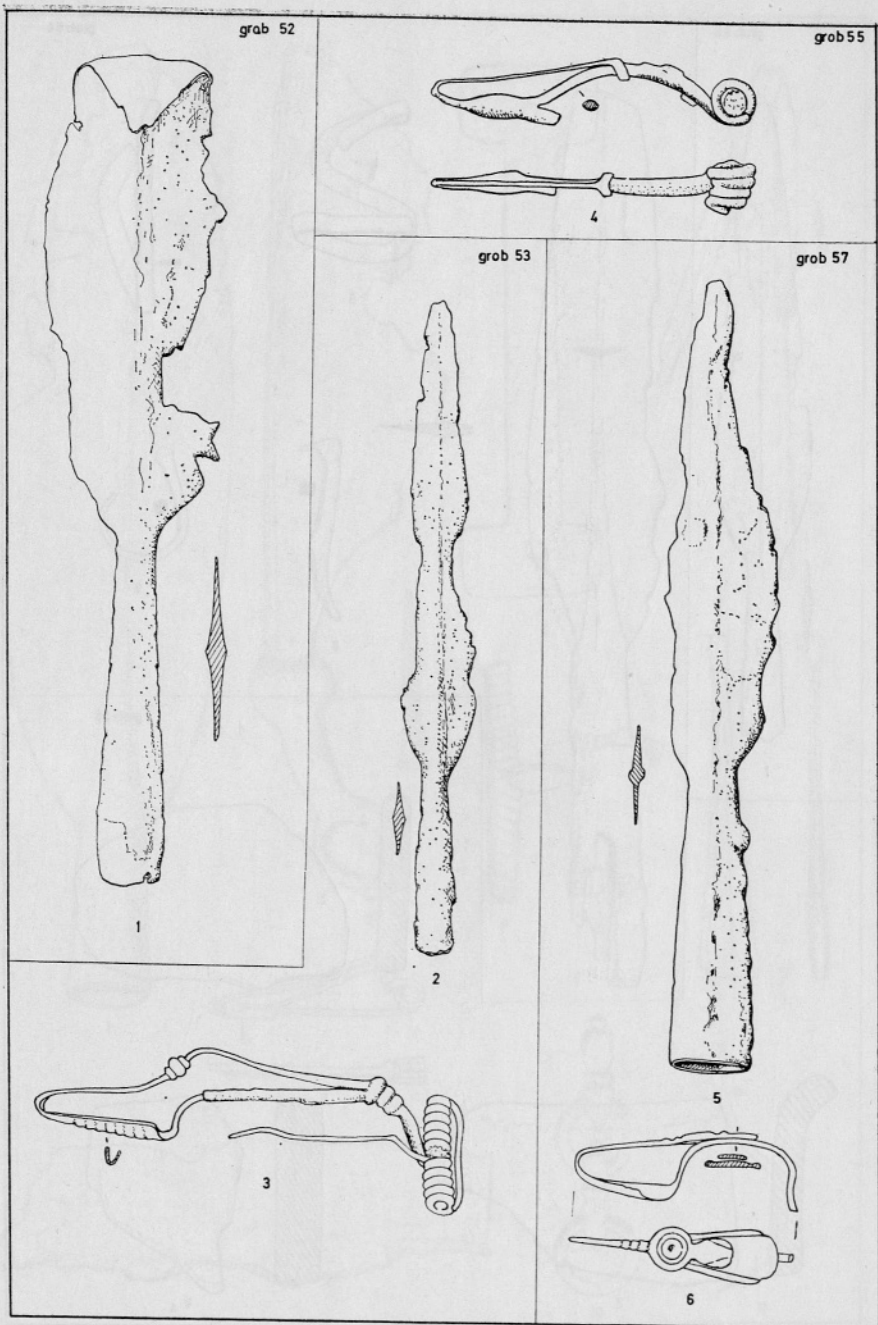
Tab. VI — Taf. VI
 1/2: 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8; 1/4: 4

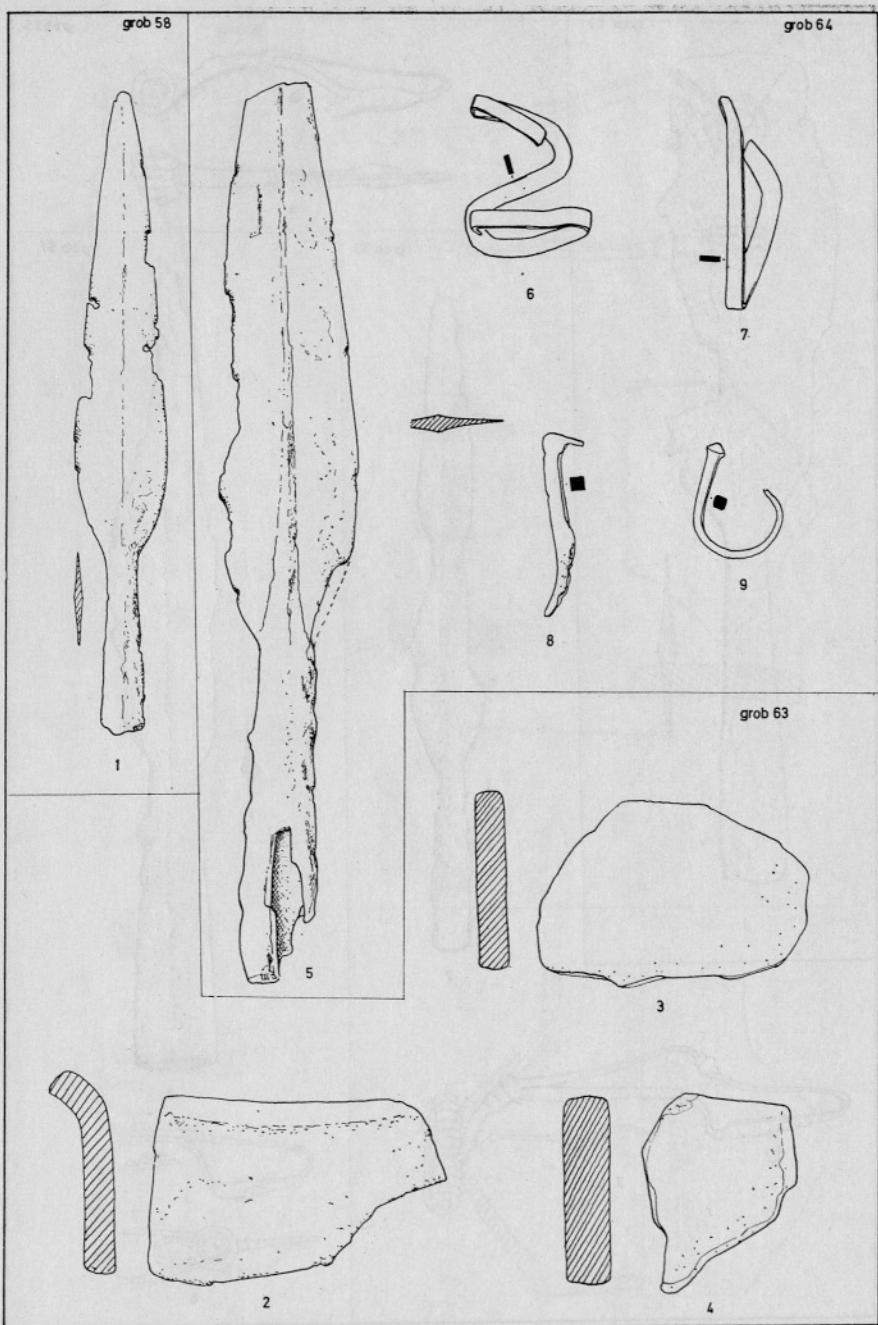
Tab. VII — Taf. VII
1/2:2 — 5 1/6:1

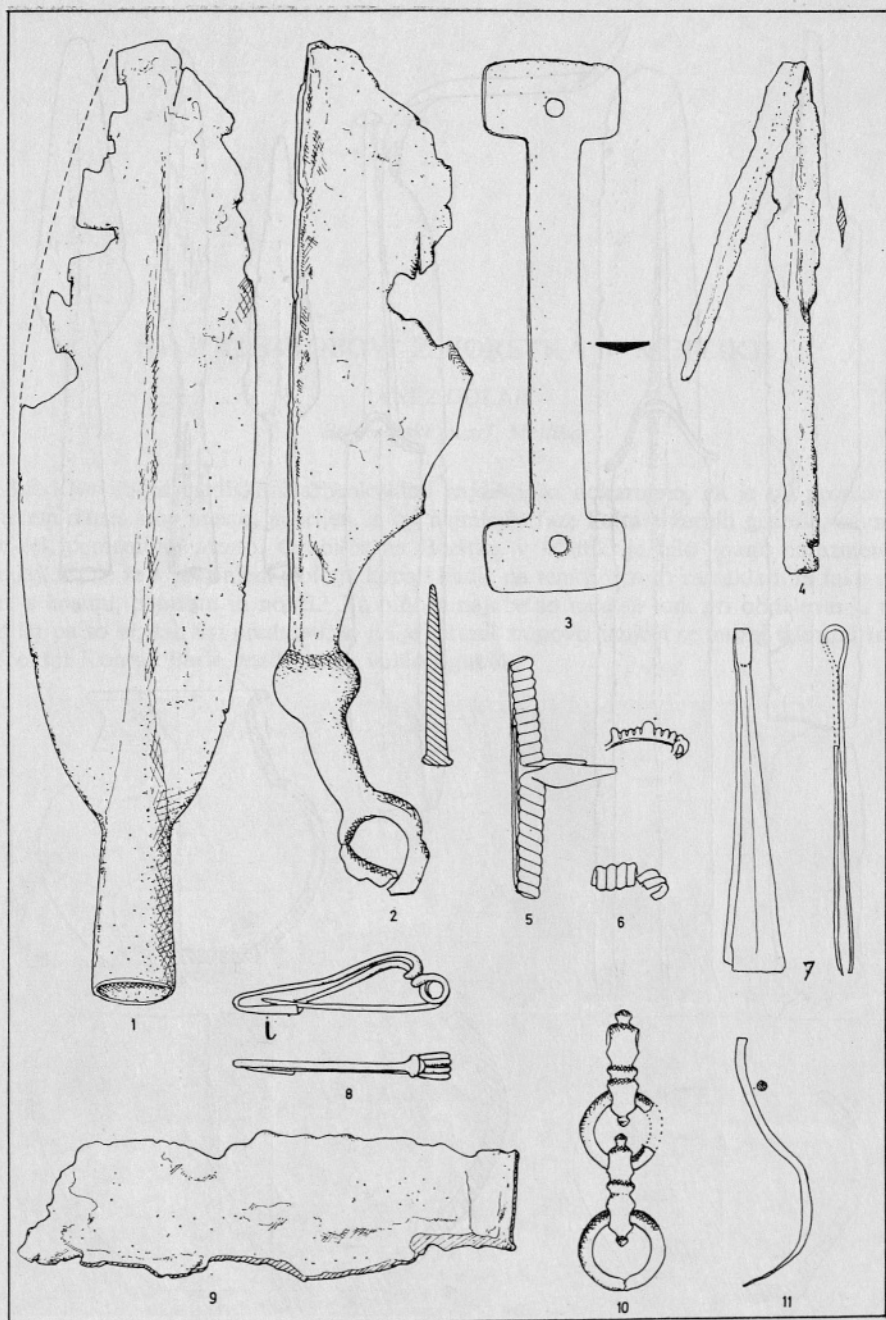
Tab. VIII — Taf. VIII
 1/40: 1; 1/4: 2, 8; 1/2: 4, 5, 6, 7

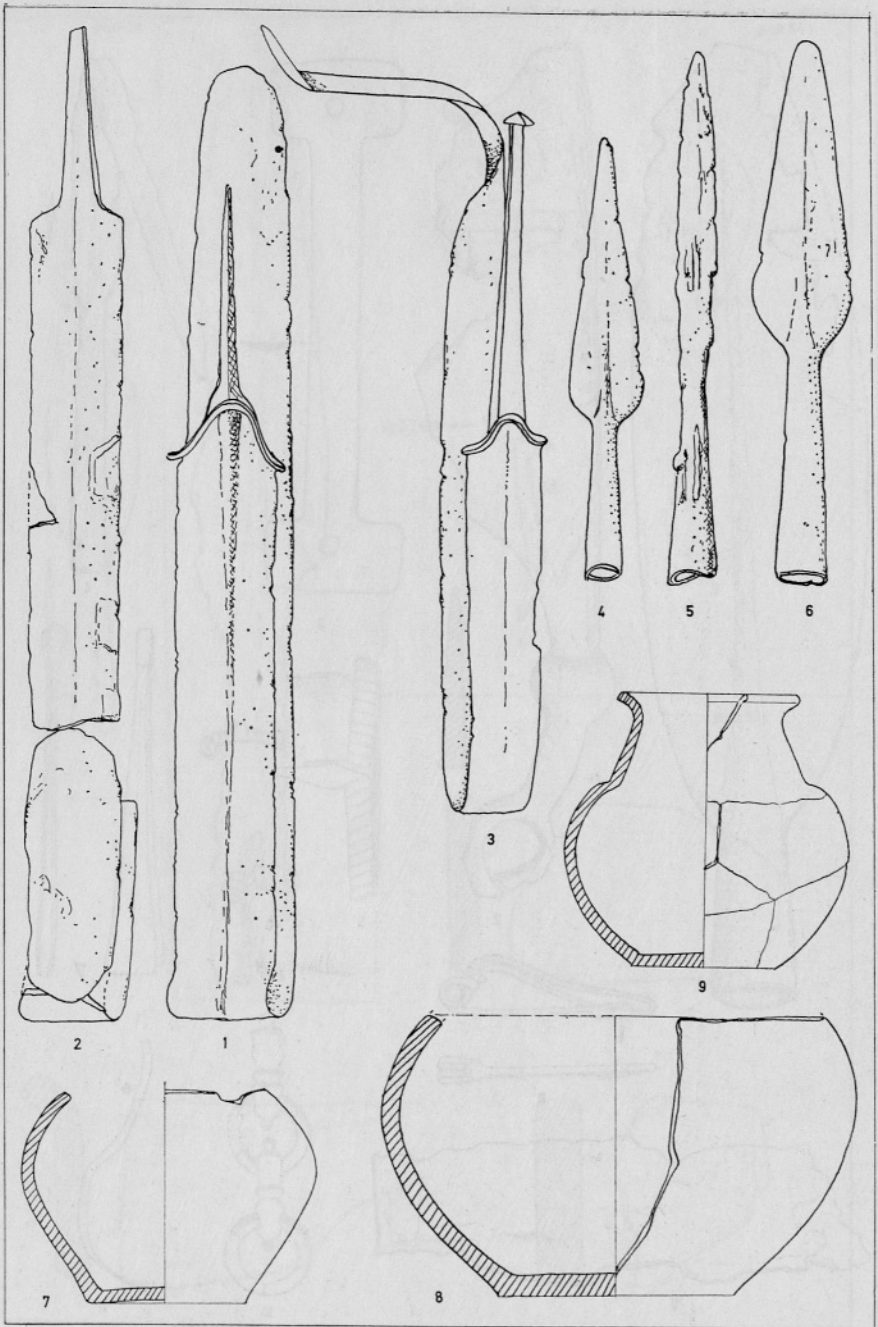
Tab. IX — Taf. IX
 1/2: 1, 3, 4, 5, 6; 1/4: 2

Tab. X — Taf. X
 1/2: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9; 1/4: 1

Tab. XI — Taf. XI
 1/2: 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11; 1/4: 4

Tab. XII — Taf. XII
1/4: 1, 2, 3, 5, 6, 9; 1/6: 4, 7; 1/2: 8